

HIDEGKUTI NÁNDOR

ÓBUDÁTÓL FIRENZÉIG

Harmadik, bővített kiadás

SPORT

BUDAPEST, 1965

Hidegkuti Nándor feljegyzései alapján írta

FEKETE PÁL

A könyvben közölt képek

Hidegkuti Nándor gyűjteményéből származnak

(Magyar Foto, Pabuda-foto, AP, PHOTO PRESS,

Austrofot, Foto Firenze)

© Hidegkuti Nándor és Fekete Pál, 1965

A kiadásért felelős: dr. Marczali László igazgató

Felelős szerkesztő: Örvös János

Műszaki vezető: Rózsa István — Műszaki szerkesztő: Kerék Elemér

Terjedelem: 14,25 (A/5) lrv, 32 oldal mélynyomású melléklet — Példányszám: 10 100

SP 507 — j — 6566

64.6294 Kossuth Nyomda, Budapest, V., Alkotmány utca 3.

Ezen a napon kettős öröm ért...

1945. szeptember 30-án kapkodott először a labdácska felé kisfiam. És ezen a napon húztam magamra először a címeres mezt.

Különös története van annak, hogyan kerültem a válogatott csapatba. A válogatott-keret edzésére nem hívtak meg és mint egyszerű néző, megváltottam a jegyemet a magyar-román válogatott mérkőzésre. Feleségemtől elbúcsúztam, s közöltem vele, hogy vacsorára baziösvök.

Az Üllői úti sporttelepre korábban mentem ki, mert az előmérkőzést is akartam látni. A bejáratnál, amikor elővettem a jegyemet, klubom intézője rámkialtott:

- Nándi, siess az öltözőbe! ... Vetkőzz, te is játszol ...

- Játsszom? - néztem rá meglepődve.

- Igen, Szusza sérült, te játszol helyette ...

- Szerelés? - kérdeztem dadogva.

- Menj már, Tibi bácsi nagyon mérges ...

Azt bittem, hogy tréfálnak velem. Az öltözőben azonban Tibi bácsi - Gallowich Tibor, a fanatizmusáról híres szövetségi kapitány - bösz baraggal fogadott.

- Miért késel?

- De Tibi bácsi én csak mint néző ... - nem fejezhettem be a mondatot, mert Gallowich rámivallt:

- Mint néző is elkéstél ...

- Nincs szerelésem ...

- A jó játékos mezitláb is tud játszani - torkolt le.

Megszólt a folyosón a játékvezető sípja. Közben szerelést kerestek.

Nébány perc múlva szinte aléltan álltam a játékos kijáró alagútjában, a románok ellen pályára lépő válogatott játékosok között.

Nem lehet leírni, hogy milyen érzés a fiatal játékos számára az első szereplés a válogatott csapatban. A zsúfolt tribünök gyűrűjében szinte forgott körülöttem a pálya. Újra ballottam mellettem:

– Ne félj, zöldfülű, majd segítünk... – Odanéztek, Zsengellér Ábel volt.

Mintba ólomlábon járnék.

– Csak össze ne essek, jó ég segíts! – jobázkodtam.

Es a mérkőzés tizedik percében olyan labdát kaptam a román kapu előtt, amelyet félálomban is be kellett lőnöm a hálába.

Belőttem. A közönség diadalkiáltását ballottam.

Ebben a pillanatban magamhoz tértem a kábultságból.

Jól ment a játék. Az első gólon kívül a mérkőzés utolsó gólját is én szereztem. A zöldfülű. 7 : 2-re legyőztük a románokat.

A mérkőzés után nagy volt az öröm az öltözőben. A játékosok bátbavágtak:

– Na, ugye, nem is olyan veszélyes a válogatottság...

Az ünnepi vacsora után késő éjjel érkeztem baza, Óbudára. Az ajtót csendesen nyitottam ki. Ott állt előttem kisírt szemekkel a feleségem.

– Nándi, hol voltál, hiszen éjjel is elmúlt már? ... – kérdezte szemre-bányóan.

– Játszottam a válogatottban – válaszoltam.

– Így akarsz félrevezetni – fordult el pityeregve feleségem.

Csak akkor nyugodott meg, amikor elővettem a román sportjelvényt, amit ajándékba kaptam. És elmondtam első válogatottságom mesészerű történetét. A két gólt is, amelyet én szereztem.

Feleségem újra sírva fakadt. Ezek már az öröm könnyei voltak.

Hajnalig beszélgettünk. A múltról. A jövőről.

Másnap, amikor felébredtünk, ott volt az asztalunkon a sportújság. Boldogan egymásra néztünk. Feleségem nevetve mondta:

– Most már elbiszem, hogy nem álmodtuk az egészet...

A bölcső fölé bajoltunk, ott feküdt a párnák mélyén a mi kis fiunk. És én arra a kisgyerekre gondoltam, aki Óbudáról, évekkel ezelőtt elindult a gömbölyű labda nyomában. Eszembe jutott a múltam, amikor sportpálya-futásom elindult...

A GRUND

Arra ébredtem, hogy motoszkálnak körülöttem. Suttogást, félalomban anyám és nagyanyám hangját hallottam. Ilyenkor, máskor még csönd volt a kis szobában, ahol aludtam, szüleim a konyhában készülődtek a hajnali órákban a gyárba. Felöltöztek, elkészítették a reggelimet, a tejet felforralták, nagy karéj kenyeret szeltek melléje és aztán munkába mentek. Már az elemi iskola második osztályát tapostam. Még jó két órányi időm volt alvásra, az öreg ébresztő óra csak hét órakor csöngött ki-méletlenül a fülembe, megszakítva sokszor a legszebb gyermekkori álmot.

A suttogást később hangos beszéd váltotta fel. Anyám hangját hallottam.

– Itt volt... Egészen biztosan tudom, hogy ide tettem...

Izgatottan kerestek valamit. Fiókokat nyitogattak, benéztek még az ágyam alá is. Feltúrták a szekrényt, anyám nem törődött azzal sem, hogy a hangos beszédre felébredek. Behunyt szemmel figyeltem a körülöttem zajló eseményeket. Anyám kétségbeesetten mondta:

– Pedig egészen új volt... Hová tehettem?...

Mély alvást színleltem, szememet görcsösen összehúztam, a falnak fordulva vártam, hogy a vihar elvonuljon felettem. Az óra mutatója egyre jobban közeledett ahhoz az időhöz, amikor anyáméknak el kellett volna indulniuk a hajnali órákban a téglagyár felé. Már úgy látszott, hogy megúsztam a családi vihar kitörését, szüleim felöltöztek, induláshoz készülődtek, amikor anyám fölém hajolt, halk hangon szólt nagyanyámhoz:

– Remélem nem ébresztettük fel a gyereket...

De elszámítottam magamat... Szememet nem tudtam olyan gyorsan behunyni, hogy anyám észre ne vegye a turpisságot. Felkiáltott:

- Nándika, hiszen ébren vagy! Nem láttad fiam az új harisnyámat? ...
Valamit hebegtem. Kezemet ösztönszerűen a párna alá dugtam. Ez elég volt arra, hogy anyám erőlesen rámszóljon:

- Nándor, ülj fel!

Már tudtam, hogy ez a megsemmisülést jelenti számomra. Anyám, ha nem becézett, hanem a teljes keresztnevemen szólított, ez rendszerint a kérlelhetetlen szigort jelentette.

Mit tehettem egyebet, felültem az ágyba. És anyám, mint valami mesterdetektív, határozott mozdulattal felemelte a párnát, amely alatt ott gubaszkodott a nyomozás tárgya, a letagadhatatlan „corpus delicti” - ahogyan azt a detektívregényekben olvastam - a bűnjel, egy vadonatúj rongylabda alakjában.

Ott ültem a hajnali órákban, hétéves fejemmel, leleplezve az ágyban.

A továbbiak már kísérteties gyorsasággal zajlottak. Vértől szívvel láttam, hogy anyám kíméletlenül felvágja a rongylabda zsinagét. És egy perc sem telt el, ott lobogtatta előttem összegyűrt, de még sem általa, sem általam használatba nem vett új harisnyáját. Az órára, majd rám nézett. Sok ideje nem lehetett, mert csak röviden adta tudtomra:

- Az iskola után hazajössz!... A „Bajzámra” nem mehetsz ki!...
A tej és a kenyér ott van a konyhaasztalon.

Szüleim azzal elindultak az ajtó felé. Apám a küszöbről még visszaneézett, úgy láttam, mintha kacintott volna egyet a szemével. Nagyanyám a piacra ment. Egvedül maradtam mérhetetlen fájdalommal. Fejem alatt üresen fehérlett a lepedő. Az ágy lábánál összeszabdalt zsinag, néhány rongycafát hevert. Végtelen fájdalom hasított a szívembe. Nem a rongylabda megsemmisülése keserített el, hiszen tartalékaink szinte kimeríthetetlenek voltak. Inkább a „Mutter” kegyetlen szigora mardosott, az ítélet, amivel abban az időben legjobban sújthatott: az iskola után haza kell jönnöm. Nem mehetek ki ma a Bajzámra! És ki tudja, mit hoz a holnap, a holnapután?...

A Bajzám... A grund. Ott terült el az Újlaki téglagyár környékén, földrajzilag valahol a Föld utca és a Zápor utca között. Nekünk, a húszas évek vége felé valóságos tündérvilágot, mindent felülmúló örömet jelentett a grundbeli labdázás, a rongyokból, a hazulról szerzett használt vagy kevésbé használt anyagból összegyűrt és szakszerűen átszinegelt kis kerek labda, amely ugyan nem pattant fel a földről és bennragadt a tócsában, de mégis a legkorszerűbb sporteszközt, vég nélküli szórakozást jelentett mindaddig, amíg cafatokká rúgtuk. Aztán újítottunk: ki a nővérenek kiszabott bársonyruhájából, ki a család félretett harisnyájából biztosította az utánpótlást. A harisnva volt a legalkalmasabb „nyersanyag”. Egyrészt: egy pár harisnyából két labda is kikerült. Másrészt: a harisnyát ügyes mozdulatokkal csak össze kellett gyömöszölni, néhány ügyes fogással zsinaggal összekötni - már kész is volt a labda. A nyersanyag beszerzésének tekinte-

Első klubcsapatom, az újlaki téglagyár — az UFC — kölyökegyüttese
(középen — nyíllal megjelölve — állok)

Ifjúsági koromban felnőttek között, a Gázművek csapatában
(jobb szélén edzőm, Jónás Zoltán).

Először az NB I-ben, az Elektromos együttesében

1942-ben ilyen vézna legény voltam . . .

Bécsben, az MTK—Vienna mérkőzésen

1948. A Centenáris Kupa-győztes MTK csapata
(bal oldalon Bukovi Márton edzőnk)

1949. Az MTK—Slavia mérkőzés előtt. Csillagos mezben Bican, a Slavia híres középcsatára

1949. Magyarország B—Ausztria B találkozón harcolok az osztrák védővel

tében mint az általam elmesélt példa is mutatja – elég kíméletlenek voltunk.

Abban az időben elég nyurga, sovány, megnyúlt gyerek voltam. Óbudai tájszólásban ezért „Gaceknek” – girnyónak nevezték. Már nem emlékszem arra pontosan, hogy kerültem először a grundra. Nagyon messze kellene visszanyúlnom az emlékek keresésében, hogy megállapítsam grundpályafutásom első lépéseit, illetve rúgásait.

Ujlak fölött, a dombon – amelyet abban az időben mi óbudai srácok magas hegynek láttunk –, egy Schmidt nevű bútorgyáros pompás palotát rendezett be magának. A Schmidt-kastélyt valóságos legenda fonta körül. A kastély bejáratát zord kapus őrizte. A kőből épített kerítés rácsos kapuján messziről látható felírás hirdette:

„A parkba belépni szigorúan tilos!!!” Emlékszem három felkiáltójel is figyelmeztetett az esetleges következményekre.

Talán a nagy titokzatosság keltette fel bennünk a kíváncsiságot. Három felkiáltójel ide, tilalom oda – átmásztunk a kőkerítésen. Először rabló-pandúrt játszottunk. Aztán ezt is meguntuk. Az egyik gyerek ott lakott a III. ker. sportegyesület környékén. Sokszor néztük végig a Duna-parti labdarúgó-pálya szélén a felnőtt labdarúgók mérkőzéseit. Mi gyerekek otthonosan mozogtunk a sporttelepen. A mérkőzések és edzések közben többnyire a kapu mögött helyezkedtünk el. Versengtünk, ki szerzi meg a kapu mellé rúgott labdákat és ki rúgja vissza legtávolabbra a pályára. A ma is szereplő és Óbudán felnőtt több játékosársammal itt, a kapuk mögött kezdtük el első szárnypróbálgatásainkat.

A Schmidt-kastély elhagyott parkjában egyszer előkerült a rongylabda. A rabló-pandúr játék helyett labdázunk. Az itteni játéknak az volt a hátránya, hogy csak rugdalhattuk a labdát, aránylag csendesen kellett viselkednünk, hogy a hangos beszéd, veszekedés vagy kiáltozás a kastélybeliek figyelmét ne terelje ránk. A fák is zavartak bennünket a játékban, ezért szórakozásunk helyét áttettük más területre, ahol viharos felbuzdulásaink különböző megnyilvánulásaira nem kellett hangfogót tennünk.

Igy kerültünk lejjebb, a domb alá, a Margit kórház mögötti grundra – a Bajzámra. Már csapatokat alkottunk. Többnyire 7–8 tagja volt egy-egy csapatnak és kapitánya. A játékosokat a kapitányok sorsolás után választották.

Elsőnek rendszerint engem választottak a kapitányok. Mint már említettem, nyurga gyerek voltam. Ez a tény a kapus szerepének betöltésére predesztinált. Girnyóságom mellé nagyfokú bátorság is párosult, ez is megszabta a csapatban kapusi mivoltomat.

Már az iskolában, a tízperces szünet egyikében megejtették a kapitányok a sorsolást. Könyveinket vagy táskánkat a hónunk alá véve rohanunk az iskolából egyenesen a grundra, ahol a felsőkabátból, könyvekből és táskákból került ki a „kapufa”.

A kapuban nem éreztem jól magam. Az is igaz, hogy anyám el akart tiltani e „mesterségtől”. A kapusoknak már akkor nagy tekintélyük volt. Különösen Óbudán, ahol az Újlaki FC kapuját Seszták Árpád védte. Ő volt az óbudai kapusok mintaképe, mondhatnám úgy is, hogy példaképe. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy Seszták a bácsikám volt, könnyen érthető, hogy patronálása alatt álltam. A bácsit, aki fiatalember volt, sokszor figyeltem védés közben. Ragyogó érzékkel ment fel a labdáért, a vetődések során csak úgy úszott a levegőben. Bravúros védései voltak, amelyeket persze a többi kölyök-kapussal utánoztunk. Más volt a pályán vetődni és más a grondon. A bajzámi grund gödrös volt. Eső után sár-tócsák éktelenkedtek a kapu körül. Védés közben, mi kapusok, Seszták-módra vetődtünk tócsába, sárba, száraz időben kavicsokra. Ezek után érthető, hogy amikor estelente, bravúros védéseim után hazamentem, édesanyám amikor meglátta több sebből vérző fiát, minden este örökre eltiltott a labdarúgástól...

Már négyéves grundmúltam volt, amikor egy szép napon látogatók érkeztek hozzánk. Először a szüleimmel tárgyaltak. Én megszeppenve ültem a konyha küszöbén, rettegve attól, hogy talán valamilyen turpisságmomra fény derült és erről tárgyalnak odabenn. Aztán behívtak. Jól emlékszem: lesütött arccal álltam ott a „bíróság” előtt, vártam az ítéletet. Ehelyett az egyik bácsi hozzám fordult:

– Most eljössz velünk a fényképészhez...

Még mindig nem emeltem fel a tekintetem, sőt – még jobban megrettentem. Gyerekkori olvasmányaim között ugyanis sűrűn szerepelt, hogy a bűnöst, miután letartóztatták, a rendőrség lefényképezte, s ujjlenyomatot is vettek tőle. Mit is vétettem, hogy most ilyen megszégyenítő eljárásnak tesznek ki – töprengtem kétségbeesetten és segélykérően az anyámra néztem. A Mutter azonban szigorú arccal végignézett rajtam:

– Ilyen ruhában nem állhatsz Löbl bácsi gépe elé... – és a kezemre nézett. Az ujjaimat sötét foltok éktelenítették, előzően ugyanis fekete epret szedtem.

– Nándi, mosdd meg a kezedet, rémes, hogy néz ki... – folytatta anyám.

Anyám intelme után végigfutott a hátamon a hideg, hiszen, ha a fényképészhez tiszta ujjak is szükségesek, ez csak az ujjlenyomat miatt kell, villant át az agyamon.

Unnapi öltözékben, tisztára súrolt kezekkel, de reszkető lábakkal léptem át otthonunk küszöbét, még egy búcsúpillantást vetettem kis kertes házunkra, az eperfára, amelynek tetején érett gyümölcsök kacsingattak felém és azután útnak indultunk Löbl bácsi fényképész-üzlete felé.

Útközben váratlan fordulat vette le a mázsányi terhet gyermeki szívről. Kiderült ugyanis, hogy a bácsik – az Újlaki Futball Club vezetői.

Megmagyarázták, hogy a fényképem az Újlaki FC most alakuló kölyök-csapatába való igazoláshoz szükséges.

Büszkeség és öröm töltött el, amint Löbl bácsi felém irányította gépének lenscséjét. Megvalósulnak álmaim! Már láttam magamat a kölyök-csapat kapujában, amint merész vetődéssel megszerzem a labdát az előretörő csatár lába elől...

Az első meglepetés, a csalódás akkor ért, amikor az első mérkőzés előtt közölték velem:

– Középcsatára leszel a csapatnak...

Hebegni kezdtem, magyarázkodtam, hogy mivel kapus vagyok, a kapuban a helyem. Intézőm azonban nem tágitott:

– Te vagy a legmagasabb a fiúk között, menj csak előre, ott nagyobb szükség lesz rád...

Valóban, a kölyökcsapat legmagasabb tagja voltam. De egyben a legvéznább is. Kezdetben bizony gyengén ment elől a játék, meg kellett szoknom a középcsatárságot, a nálamnál izmosabb, erősebb ellenfelekkel a küzdelmet, amelynek nyomai zöld és kék foltokban mutatkoztak rajtam.

A kölykök kívánságára az edzéseket továbbra is a grundon, kislabdával rendezték. Pályánk nem volt. Az újlaki kölyökcsapatnak, a III. kerületi labdarúgó-palántáknak egyre nagyobb hírük lett. Ez az idő annál is inkább emlékezetes számomra, mert ekkor kaptam először igazi szerelést, ekkor játszottam először igazi bőrszeges cipőben. Már nem a rongy-labdát, hanem a bőrszeges cipőt dugtam párnám alá a lefekvés előtt, mert hazavihettük a szerelést. Csak anyám legnagyobb fokú tiltakozására tettem ágyam elé a cipőt. Éjjelente sokszor kinyúltam a takaró alól és megsimogattam őket, a hűséges barátokat.

A kölyökcsapat tagjai kis családot alkottak. Környékünk gyerekeiből került ki a csapat, nemcsak a pályán éltünk együtt, hanem a pályán kívül is.

Most valaki kérdezheti:

– Milyen rendszerben, hogyan is játszottak akkor?...

Erre csak ezt mondhatom:

– Rendszer? ... Nem tudtuk, hogy ilyen is van, főként, hogy egyszer majd valamiféle rendszer közé szorítják a labdarúgást. Edzőnk nem volt. A grundról kerültünk a pályára. Magunk feje után játszottunk, az azonban bizonyos, hogy játékunkat nagyfokú küzdőszellem jellemezte. Alig volt játékos köztünk, aki állandóan egy poszton játszott volna. A védelemben, fedezetben vagy a csatársorban egyformán megfeleltünk. Ezáltal sokoldalú játékosok lettünk.

KIÖREGEDTEM A KÖLYÖK KÖZÜL

Most már sűrűbben látogattam a nagycsapatok mérkőzéseit. Más szemmel néztem és láttam a játék egyes mozzanatait, mint azelőtt. Kettős életet éltem. Az iskolában ugyanis el kellett titkolnom, hogy igazolt játékos vagyok az újlaki kölyökcapatnak. Abban az időben az iskolák vezetői és a pedagógusok többsége ellenszenvet mutatott a labdarúgás iránt.

Egyszer Aquincumba rándultunk ki. A gázgyári pályán előkerült a labda. Nagy igyekezettel játszottam mert tudtam, hogy a velünk levő tanárunk – ha nem is kedveli –, de nem tiltja a futballozást. Úgy látszik, hogy tetszett neki a játékom, mert hazafelé mellém lépett és megdicsért:

– Jól focizol – mondta elismerően, de gyorsan hozzáfűzte –: De ha megtudják, hogy csapatban játszol, kitesznek az iskolából...

Iskola vagy a foci? ... Nem én voltam az oka annak, hogy abban az időben sűrűn merült fel ez a kérdés. Később aztán magától megoldódott ez a probléma is.

Látókörom mindjobban tágult, már nem elégedtem meg a klubcsapatok mérkőzésein látottakkal, külföldi játékosokat is szerettem volna látni. Kölyökeim peregetek, künn, az Üllői úton pedig egymás után zajlottak a forró hangulatú, országok közötti válogatott találkozók. Sokszor felsőhajtottam:

– De jó lenne egyszer magyar–olasz mérkőzést látni!

Mi nem kaptunk odahaza zsebpénzt, belépőjegyre pedig nem futotta. A klub vezetői többször megígérték, hogy csapatunkat elviszik majd nemzetközi viadalra. Nyilván nem a vezetők, hanem a klub sovány kasszája volt az oka annak, hogy az ígéretből semmi sem lett.

Mégis láttam magyar–olasz mérkőzést!

Nem is sokára. Rövidesen ugyanis bekerültem az egyik kölyök-válogatottba, s csapatunk az Üllői úton rendezett Ambrosiana–Kispest KK-mérkőzés előtt előmérkőzést játszott. Válogatottnak kellett lennem ahhoz, hogy abban az időben külföldi labdarúgók játékában is győnyörködhessem. Ott láttam először játszani Meazzát és Ferrarit, a két kiváló olasz válogatott játékost. Összekötőt játszottak. Csak őket figyeltem, holott 20 játékos kergette a labdát a pályán. Játékuk mély nyomokat keltett bennem. Jól emlékszem például arra, hogy egyszer Meazza keresztbe vezette a labdát. Az egyik kispesti védőjátékos hátulról szerelni akarta Meazzát, ő azonban, amikor érezte, hogy a magyar védő egészen közel került hozzá, sarkalva úgy adta hátra a kispesti játékos feje fölé a labdát Ferrarinak, hogy a közönség felállva tapsolta bravúráját. Ott, az Üllői úton, az Ambrosiana–Kispest KK-mérkőzésen, Meazza csodálatos játéka és a nagy technikájú kispesti labdarúgók láttán jöttem rá arra, hogy a futballnak fortélyai is vannak.

Általában a nagyok mérkőzésein sokat tanultam. Sokszor nem a játék egészét figyeltem, hanem egy-egy kiváló labdarúgó minden mozdulatát. Obudán, a kölyök-társaimnak persze mindig beszámoltam élményeimről. Ösztönösen itt kezdtem el a labdarúgó-játék elemzését. Jól tudtam elmesélni egy-egy szép akciót. Egy-egy fogást, mozdulatot próbálgattunk.

Tizenöt éves voltam. Az „iskola vagy a foci”-probléma is megoldódott. Szakmát kezdtem tanulni, tanonc lettem az obudai harisnyagyárban. Mint harisnyakötő-inas SIK-kötőgépen dolgoztam. Szorgalmas voltam, egy gépen 24 harisnyát is készítettem, inas-rekord – 40 perc alatt. Egy műszakban 8–10 tucat harisnyát gyártottam. Még nagyobb teljesítményre is képes lettem volna, ha mindig a gép mellett állhattam volna. Mert bizony sokszor kellett a trafikba vagy a henteshez futnom, hogy a segédeknek kedvébe járjak.

Volt egy német mesterem. Egyszer elrontottam egy tucat harisnyát. Nagy izgalom támadt a gyárban, mert a mester le akart tenni a gépről. Csak a focinak köszönhettem, hogy nem így történt. A többi mester ugyanis szerette a labdarúgást, néhányan közülük futballoztak is. Megmentettek a SIK-kötőgép számára. Segítettek a munkában. Amikor lettem a segédvizsgát, rábeszéltek, hogy iratkozzam be a mesterképző tanfolyamra. Választanom kellett: labdarúgás vagy éjjeli munka?...

Ki tudja, ha az utóbbit választom, talán kiváló szakképzett harisnyakötő mester lett volna belőlem?... Az viszont biztos: ebben az esetben soha nem jutottam volna el sportpályafutásom oly sok és szép, élményekben gazdag állomásáig.

Alig néhány hónappal tizenöt éves születésnapom után, 1937-ben az Újlaki FC labdarúgó-szakosztályvezetője komoly arccal hozzám lépett:

– Már kiöregedtél a kölykök közül... A következő bajnoki mérkőzésen az első csapatban fogsz játszani...

Nagyot sóhajtottam:

– Hát már olyan öreg lennék? ... Mi lesz később, ha majd húszéves leszek? ...

Abban az időben nálunk ismeretlen volt a pályákon a WM-rendszer. A játékosok egyéni teljesítménye döntötte el egy-egy mérkőzés sorsát. Jól cseleztek, jól rúgtak az akkori idők labdarúgói. A „szögfogás” volt a divat, ez azt jelentette, hogy egy-egy fedezetjátékos beállt két csatár közé, így fogták, így akadályozták a labdaátvitelben és labdavezetésben vagy a leadásban. A két hátvéd a 16-os környékén területet védett. Mint már említettem, az egyéni képesség volt a döntő, ezért sokkal nagyobb technikára volt szükség, mint a mai idők labdarúgásában.

Az erőnlét csak másodrangú kérdés volt. A harc nem az ember ember ellen folyt, az iram is lassúbb volt, de viszont szebb, szellemesebb maga a játék.

Alig 16 éves fejvel bekerültem az Újlaki FC első csapatába. Nagy tisztelettel tekintettem a felnőtt játékosokra. Eleinte ott is „inas” voltam, mint a harisnyagyárban: a csapat Benjaminjaként a felszerelést cipeltem a mérkőzésekre. Cigarettaért, uzsonnáért szaladtam. Szerelmes leveleket is hordtam. Egyébként jobbösszekötőt játszottam.

Az edzéseinken nem beszélhattunk tervszerű felkészülésről. A Hévízi úti OTE-pályán tartottuk mérkőzéseinket. Edzéseinket – a felnőtt csapat játékosai is – a grunden, legtöbbször a Bajzámon tartottuk.

Ott találkoztak a felnőtt bajnokságban szereplő játékosok is. Klubházunk nem volt, fekete táblánk sem, amelyre valaki felírta volna a vasárnap szereplő csapat összeállítását. Nem írhatták fel tehát azt sem, hogy melyik nap mikor lesz az edzés. Az edzéseken névsorolvasás nem volt. És délután 6-kor, mégis mind ott voltunk az edzésen, amelyhez bemelegítés és tornagyakorlatok nélkül kezdtünk hozzá.

Először jó órát kapura lődöttünk. Utána két csapat alakult s megkezdődött a kétkapus játék.

Az idősebbek mérkőzés közben irányították a játékot, sokszor ilyen formán:

– Vedd le a labdát! ... Add ide! ... Vidd és lőj! Ne állj, mert kiállsz! ... – kiáltották egymáshoz és felénk.

A játék kis területen zajlott. Az edzéseken többször 15-en játszottak egy-egy csapatban, ifjúsági és felnőtt játékos vegyesen. Az, hogy nem 10, hanem sokszor 14 mezőnyjátékos ellen is kellett küzdenünk, alaposan kifejlesztette cselezőképességünket és labdabiztonságunkat is.

Azt a fogalmat, hogy „taktika” – nem ismertük. Ha képzetesebb ellenfél ellen játszottunk, mint a mi csapatunk, két összekötőnk ösztönösen hátrább húzódott, a védőknek segített. Abban az időben a labdatartásra

helyeztük a gondot, inkább hátraadtuk a labdát, mint előre, hogy ne az ellenfél szerezze meg. Ezzel ki is fárasztottuk ellenfelünket.

Figyeltük a nagy csapatok játékát. Ezek vezetői pedig minket, a szürke együttesek tagjait tartották szemmel.

Minden élvonalbeli együttesnek volt „megfigyelője”. Ezek járták a grundokat és a kis, szürke klubcsapatok mérkőzéseit is nézegették. Keresték a kincset, egy-egy tehetséges játékosra vadásztak. Ha felfedeztek valakit, elmentek az egyesület vezetőihez és megkezdődött az alku.

Még csak rövid ideig játszottam az UFC első csapatában, amikor észrevettem, hogy több idegen ember is sűrűn megfordul mérkőzéseinken. Szinte minden szurkolót, nézőt ismertünk Óbudán, így rögtön feltűnt, ha „pesti” állt meg a budai pálya szélén. Amikor egy-egy mérkőzés után elindultam az öltöző felé, néhányan meg is szólítottak:

– Fiacskám hol laktok, melyik utcában? ... Hol tanulsz? ... Hogy élték odahaza? ... Volna-e kedved nagy csapatban játszani? ...

Egy nap ebédnél ültünk. Bejött hozzánk a szomszédék gyereke:

– Gyere ki Nándi, két bácsi keres ...

Megint rosszra gondoltam, mint évekkkel ezelőtt a fényképezésnél. Szüleim kérdően néztek rám. Felálltam, átmentem a kerten és a kertajtó küszöbén ott állt két bácsi.

– Kit tetszik keresni? ... – kérdeztem.

– Téged ... – hangzott a válasz.

– Mi tetszik? ...

Bemutakoztak:

– Én Sós Károly edző vagyok a Gammánál ... Ez az úr itt Jánossi Béla szakosztályvezető ...

– Örvendek ... – nem tudtam mást mondani.

– Apád hol van? ...

– Ebédelnek ...

– Gyerünk beljebb ... és azzal bementünk.

Édesanyám zavarában megkínálta őket ebéddel.

Bent Sós Károly edző aztán felém fordult:

– Te, gyerek volna-e kedved a Gammában játszani? ...

A Gamma ... Abban az időben fogalom volt a nagy kelenföldi gyár híres futball-csapata. A Gamma a legkiválóbb játékosok gyűjtőhelye volt.

A mi csapatunkban, az Újlaki FC-ben sem a vezetők, sem a labdarúgók nem dicsérték valamelyik játékos teljesítményét, tudását. Nem voltam tisztában képességeimmel. Tehát meglepődtem és csodálkoztam. És elhebegttem ...

– Szeretnék kérem ...

Egész éjjel nem aludtam, forgolódtam és álmodoztam. Attól a perctől kezdve, hogy magamra húztam a takarót, új világ bűvöletébe kerültem. A Gamma ... Hogy én abba a nagy csapatba kerülök, amelyben

Palatinus, Sütő, Tóth Gyula, Kemény Tibor, Toldi Géza és a többi nagy futballista rúgja a labdát... Tízezrek szeme figyelne, amint kergetem a lasztit...

Álmaimban láttam, amint kapura török, gólt rúgok, a győztes gólt, amellyel én szerzem a Gamma bajnokságát... És műszerész leszek. Új szakma. Nem kell már SIK-kötőgép mellett görnyednem, hogy vég nélkül ontsam a harisnyák tucatját, közben rettegni attól, hogy az egyiket elrontom és kirúg a mester. Toldi Géza bácsi adja majd nekem a labdát... Nem is igaz, olyan szép, hogy Gamma-futballista leszek... Eddig nem foglalkozott velem edző... Most Sós Károly bácsi lesz a trénerem...

Ne gondolja azonban valaki, hogy álmodozásaimban eszembe jutott volna, hogy ha elmegyek, mi lesz a klubommal. A nagy családommal, az újlaki csapattal, ahol felnőttem, ahol futballista lettem. És mi lesz a grunddal, a Bajzámmal?... Akkor, ott, azon az estén megérintett a hírnév, a becsvágy első szele. Ember, illetve labdarúgó legyen a talpán, aki nem vágyik többre, magasabbra alig 16 éves korában.

Mint én is. Óbuda grundjainak a gyermeke.

Sósék valóban tárgyaltak az újlaki vezetőkkel. Nem tudom hogyan folyt le köztük a vita. Csak este hallottam a hírt: *ötezer* pengőt kért értem a klubom, 5000 pengőt, a 16 éves játékosért.

Abban az időben Óbudán egy szép családi házat lehetett venni ezért az összegért. Kiforrott NB I-es válogatott játékosnak kellett lenni ahhoz, hogy 5000 pengőt adjanak érte. Vezetőnk, Sági bácsi később így mondta el a dolgokat:

– A Gamma gazdag klub, mi szegények vagyunk... Pályát szerettünk volna építeni kerítéssel az érted kapott pénzből...

Nem lett belőlem sem pálya, sem kerítés. Álmodozásaim sem valósultak meg. Az egyik szemem sírt, a másik nevetett. Mert szerettem Óbudát, szerettem a klubot, ahová ifjúkori, kedves emlékem fűződött.

Elterjedt azonban a híre annak, hogy a nagy Gamma meg akarta szerezni a kis Hidegkutit. Többen és többen figyelték pályafutásomat.

Az NB II-ben, a mi csoportunkban szerepelt a Gázművek csapata is. A gázosoknak Jónás Zoltán, hajdani játékosuk volt az edzője. Játszottam ellene is, sokat tanultam tőle. Ő centerhalfot játszott, én középcsatárt. Jól megismertük egymást.

Egy év múlt el a Gamma-eset óta és Jónás Zoltán felkereste az újlaki klub ötös tanácsának fejét, Sági bácsit. Vele is leültek a vendéglőbe, megittak ők is néhány fröccsöt. Sági bácsi este eljött hozzánk és közölte velem, hogy kiadnak a Gázműveknek. A feltétel: csapatom teljes új labdarúgó-felszerelést kap új klubomtól és az újlaki csapat egy évig ingyen játszhat a gázgyári pályán.

Új pálya, és kerítés helyett tehát teljes garnitúra szerelés lett belőlem,

250 pengő értékben. Akiért a gazdag Gammától 3000 pengőt kértek az új-laki vezetők.

Jó talán, hogy így történt. Jobb, hogy a labdarúgás fokozatos lépcsőin, a kölyök-csapattól, az NB III-on, az NB II-n át jártam ki az ifjú labda-rúgók iskolaéveit.

Sportpályafutásomban újabb állomás következett. A gázgyári csapat-nak a válogatott Füzi volt a középcsatára, mellé kerültem „inasnak” jobb-összekötőbe. A Gázgyár csapatában szakértő kezek egyengették további utamat. Jónás Zoli bácsi csiszolgatta, javítgatta az NB II-be felkerült csa-pat újdonsült jobbösszekötőjének technikáját.

Megismertem a rendszeres edzések előnyeit.

És megismerkedtem egy új hivatással: a pénzbeszedéssel.

Heti 33 pengő volt a fizetésem. Nyugdíjas álláshoz jutottam, talán ez is befolyásolta a család hozzájárulását, hogy a Gázművek csapatába ke-rüljek. Pedig csak 17 éves voltam.

Szorgalmasan jártam az edzésekre, nem mulasztottam el egyet sem, pedig elég nehéz volt a munkám. Mint pénzbeszedő, miközben jártam a Rózsadomb és környéke házainak lakásait és „leolvastam” a gázórákat, azon tűnődtem, hogy a naponta megtett sok-sok emelet és a legyalogolt kilométerek elősegítik-e vajon erőnlétem fejlesztését vagy sem.

A WM-RENDSZER FORRADALMAT JELENT

Tízennyolc éves voltam, a gázórákat ellenőriztem. Sokszor érkeztem a nehéz munka után fáradtan az edzésekre. Rövidesen megtanultam, hogy a testi és szellemi fáradtság egyik legjobb ellenszere a friss levegőn végzett sportmozgás. Még akkor nem elemezték tudományosan a sportolást, a rendszeresen végzett sportmunkát. De edzőm ösztönösen látta, hogy nekem, a fizikailag gyengébb felépítésű labdarúgónak, más edzési anyagot adagoljon, mint az erős szervezettel rendelkező játékosoknak.

Abban az időben – 1940-ben – már háromszor egy héten edztem. Nekem kisebb volt az edzési megterhelésem azért is, mert délelőttönként erős, fárasztó „kondíció edzést” tartottam, mint ellenőr a Pestet környező hegyekben. Testi felépitésem nem bírta volna el a nagyobb megterhelést.

Húsz percet tornásztam. Iskolai tornagyakorlatokat és a felső testemet erősítő gyakorlatokat is végeztem. Ezenkívül futottam, sprintgyakorlatokat hajtottam végre. Ez újabb húsz percig tartott. Aztán elkezdődött a kapuralódózás és a kétkapuzás.

A labdarúgó-csapatok ebben az időben már nagyobb követelmények előtt álltak, mint a múltban. Szokatlan volt számunkra a rendszeres edzés és a nagyobb megterhelés. Viszont fokozatosan éreztük a komoly edzések hatását, gyorsabbak lettünk és ezzel a játék is felgyorsult. Sokat utaztunk vidékre is. Fapadon tettük meg az utat a vonaton. Jó hangulatban voltunk. Ebben közrejátszott az is, hogy többnyire jól szerepelt a csapatunk. A jó kedély is egyik tényezője a sportsikereknek. Előfordult, hogy éjjel is utaztunk. Ilyenkor bizony nem vetettük meg a „hálókocsit” sem: sokan közülünk a poggyásztartóban ütötték fel éjjeli szállásukat.

Edzőnk olykor „prémiumot” is kitűzött számunkra, ha győztünk. Még ma is derűsen emlékszem az ilyen jutalmakra. Az egyik kis vidéki városkába, Nagymányokra utaztunk. Edzőnk kijelentette:

– Fiúk, ha győztök, az állomás restijében túrós csusza lesz a „prémium”...

6:1-re győztünk. Része volt talán ebben a túrós csusza iránti vágyódásnak is... Éjfél előtt értünk Dombóvárra. Győzelmünk jutalma, a finom, tepertős „prémium” nem maradt el.

Az italozás nem volt a szenvedélyünk. Még fiatal játékos voltam, amikor meggyőződtem arról, hogy az alkohol a legnagyobb ellensége a futballistának. Pedig nagy kísértésnek voltam kitéve már első klubcsapatomban is. Klubunk ugyanis az egyik kocsmahelyiség volt. Minden szombaton ott találkoztunk. Ott szedték össze a tagdíjat. Hetenként húsz fillért fizetett minden játékos a klub kasszájába. Aki nem fizetett – vasárnap nem játszhatott.

A drukkerok egy része italban mérte le megbecsülését a játékosok iránt. Mi, a legifjabbak málnaszörp formájában nyertük el jutalmunkat.

Nagy figyelemmel olvastuk abban az időben a sportújságot. Az angol labdarúgásban új szelek jártak, s ezek nálunk is komoly viharokat idéztek elő. Az Arsenal csapatának vezetője, Chapman ugyanis bevezette a WM-rendszert. Az egyik magyar sportújságíró, Feleki László, hosszú hónapokat töltött el az Arsenálnál, onnan írta cikkeit, amelyek feltűnést keltettek. Nagy figyelemmel olvastam ezeket a szakcikkeket. És nagy viták támadtak a WM-rendszer bevezetése körül. Ebben a vitában a Nemzeti Sport volt a hangadó. Erős ellenzékre talált a WM egyes napilapok szakírói és egyes kiváló játékosok körében is. Ezek azt vitatták, hogy a WM-formáció nem felel meg a magyar labdarúgásnak.

Különösen Sárosi György dr., az FTC játékosa harcolt legkitartóbban a WM-rendszer ellen. Sárosi csatár volt. Ő a játék szépségében lelte örömet, nem akart beletörődni abba, hogy a WM-rendszer új, szerinte sematikus útra vigye labdarúgásunkat, amelyben a szó szorosan vett értelmében ember-ember ellen harcol a labdáért.

Csapatunk tagjai és vezetői is megvitatták a WM-t.

Közben az egyik magyar csapatnál, a Törekvésnél be is vezették. Nem sokkal később a Törekvés jól szerepelt. Egyre több csapat tért át e rendszerre, de nem mindig találták meg a WM-hez a megfelelő játékosokat. A mi csapatunkban például a három fedezet jó technikával rendelkezett, a középhátvédnek viszont elsősorban jól fejeld, kemény labdarúgónak kell lennie, a két szélsőhátvédnek pedig gyorsnak. Nem volt nálunk ilyen védőjátékos. A csatárok is tiltakoztak, elutasították az emberfogásos rendszert.

A magyar labdarúgásban elég sok zavart okozott az átállás. Főként a nagy csapatokban, amelyekben az egyéni játék, egyes labdarúgók kiemel-

kedő teljesítménye hozta a sikert. A WM-rendszer bevezetésének meglepetései is voltak. Példa erre a Törekvés. Ez a kisebb technikai tudással rendelkező játékosokból álló együttes komoly sikereket ért el a WM bevezetése után. A nagycsapatok vezetői tépelődtek: átvegyék-e ezt a rendszert vagy sem. A mi csapatunk fokozatosan tért át az új játékrendszerre. Új védőjátékosokra volt szükség, át kellett alakítani a védelmünket. Három új védőjátékos jött hozzánk. Fő erényük a szoros emberfogás volt.

Saját „bőrömmön” tapasztaltam: a WM-mel nehezebb lett a csatárjáték. A védőjátékos 90 perc alatt nem mozdult el mellőlem. Többet kellett mozognunk, ez különleges gyorsaságot igényelt. Rövidesen rájöttem arra, hogyan rázzam le a kullancsként rám tapadó védőmet, hogyan meneküljek tőle. Felgyorsult a játék.

Abban az időben mereven, darabosan játszották nálunk a WM-t. A védők szorosan fedeztek, a védelem kereste a helyét, nem alakult ki, hol helyezkedjenek a védők. Egyes nagycsapatok azonban kezdték saját arcukra átalakítani, formálni ezt a játékrendszert. Abban az időben például Lóránt, a helsinki olimpián bajnokságot szerzett magyar válogatott középhátvédje, csapatában centert játszott. A WM bevezetése után a kémény, jól fejelő Lórántot hátravonták a hátvédhármas tengelyébe.

Az új rendszer új védőjátékosokat hozott felszínre. Az idősebbek mögött pedig fiatal, jó fizikumú labdarúgók nőttek fel. A csatárok játékában is mind jobban előtérbe került a fizikai erő.

Új fejezet kezdődött a magyar labdarúgás történetében.

AZ FTC-TŐL AZ MTK-IG

Bekerültem a magyar labdarúgás mély medencéjébe, az NB I-be, ahol már csak a „jó úszók” maradhattak felszínen. Az első osztályban szereplő Elektromos csatára lettem. Új környezetbe kerültem, új edző keze alá. A felejthetetlen emlékü Tóth-Potya István, a nagytudású edző vette át nevelésemet. Két évvel ezelőtt is úgy volt, hogy régi csapatomból átigazolnak az Elektromosba. Akkor próbajátékokra hívtak ki.

Próbajáték... Ez azt jelentette, hogy a kiszemelt játékosnak az egyik hétközi edzőmérkőzésen kellett bizonyítania, hogy oda való, ahová hívják. Sokszor ez tíz-tizenöt perces játék alatt eldőlt... Elfeledkeztek a vezetők arról, hogy a próbajátékos milyen hatalmas lámpalázzal küszködik a néhány perc alatt. Sokszor remegő lábakkal a labdát sem tudta jól elrúgni. Emellett nem szívesen látták az új „próbást” a csapat régi tagjai. Előfordult, hogy „égették”. Nem adtak neki jó labdát, zavarták a játékát, mert esetleg olyan játékos helyét töltötte volna be, aki jó barátságban volt a többiekkel.

Először az NB I-ben...

Emlékszem rá, a Duna partján épült Latorca utcai sporttelep öltözőjében milyen idegesen húztam magamra a mezt, a cipőt. Az idősebb játékosok biztattak:

– Ne félj, fiú, ne törődj semmivel, mi majd segítünk...

Jól esett a biztatás. Jól is ment a játék. Igaz az is, hogy szerencsém volt: a szintén Óbudán nevelkedett két régi barátom között játszottam. Börzsei János, az MTK későbbi válogatott középhátvédje volt a középcsatár és Rozsáli a jobbszélsőm. Köztük – otthon éreztem magamat.

Nehéz volt az NB I-ben a játék. Gyorsabb, erőteljesebb volt itt a fut-

ball. Nagyon kellett igyekeznem, hogy ne valljak szégyent. Kezdetben nem tudtam azt nyújtani, amit vártak tőlem. Ideges voltam.

De átestem a tűzkeresztségen.

1943-ban álltam először a válogatott csapat küszöbén.

A magyar-svéd mérkőzés előtt meghívtak a válogatott triáljára. Vékony gyerek voltam, a góllövés azonban elég jól ment. Hogy fokozzam erőmet, külön edzéseket tartottam. A hivatalos edzés előtt kimentem a pályára, egyedül edztem. Rendszerint a felezővonalától elindultam a kapu felé a labdával és a 16-os vonal táján kapura lődöztem. Lövőkészségem fejlődött. Különböző szögéből is gyakoroltam a kapuralövést, a csüddel való rúgást. Erre az edzéseken nem lett volna időm. Ott inkább a kondíció fokozására helyezték a súlyt, s köröket futtattak velünk.

Szóval meghívtak a válogatott csapat triál-mérkőzésére.

Meghatottan álltam a nagynevű játékosok: Sárosi, Zsengellér, Bodola, Sárvári és a többi híres válogatott játékos mellett.

Jól játszottam, de nem kerülhettem be mégse a válogatott csapatba. Hiszen Zsengellért kellett volna kiszorítanom onnan. De már felfigyeltek rám, az óbudai gyerekre, az 59 kg-os pehelysúlyú játékosra.

A háború sötét fellegei tornyosultak. Újra ott álltam a válogatott csapat kapujában. A Bécs-Budapest városok közötti válogatott találkozót Bécsben kellett volna játszani. Az indulás előtt azonban megjött a hír: Bécset bombázzák. A mérkőzés elmaradt.

És még sok más sportesemény maradt el...

A labda pattogását ágyúk dörgése, bombák robbanása, aknák becsapódása váltotta fel. A második világháború elszabadult ördöge szörnyű szenvedést mért hazánkra is. A vad pusztítás romba döntött sok sporttelepet, feldúlta a pályákat is. Ott, ahol borszeges cipőinkkel kergettük a labdát, légelhárító ágyúk okádták a tüzet.

1944 augusztusában ugyan megkezdtek az új bajnokságot, de a mind nagyobb közlekedési nehézségek miatt félbeszakították. A budapesti együttesek részére „badibajnokságot” írtak ki. Aztán meghallottuk a hírt, hogy a szovjet csapatok már körülvették Budapestet. És a karácsony napjára kitűzött Ferencváros-Újpest mérkőzést már nem tudták megtartani.

Huszonkét éves voltam és lenn, a pincében miközben rakosgattam holmijaimat, kezembe került néhány fénykép abból az időből, amikor nem aknák sípoltak az újlaki pálya felett, hanem a játékvezető füttye volt az a jel, amelyre figyeltünk. A képek közül kiesett egy lapkivágás is a sportújságból. Néhány sort aláhúztam, ami engem közelebből érdekelt a cikkben. Reszkettek a falak a becsapódásoktól, miközben olvastam a rólam szóló néhány szót:

„... ennek a fiatal, tehetséges játékosnak jövője van...”

Jövő... Nem bíztam a jövőben, abban sem, hogy kis családunk átélése a szörnyű időket.

És amikor megjött a felszabadulás napja és mi sápadtan, kiéhezetten feljöttünk a friss levegőre és körülnéztünk, a kétségbeesés lett úrrá rajtunk a szörnyű pusztulás láttán. Bombatölcsérektől tátongó utak, leszaggatott villamosvezetékek, vízbe roskadt hidak, szétlőtt otthonok jelezték a rombolást. A kishitűekben felmerült a borúlátó gondolat: talán húsz esztendő is kevés ahhoz, hogy a meggyötört ország talpra álljon.

A Hungária úti sporttelep porrá égett. Amikor először vitt utam az MTK-pálya mellett, nem gondoltam arra, hogy nem is olyan soká milyen szoros kötelékek fűznek ehhez a helyhez.

Az optimistáknak lett igazuk! Rövidesen átmehettünk a pontonhídon a téli verőfényben úszó Margitszigetre. Még a Dunántúlon folyt a harc, a Sportuszodában már sportünnepeket rendeztek. Lelkes sportemberek: Nagymarosi, Laborcz, Szusza és mások vándoroltak gyalogosan az újpesti stadionba és Goda József gondnok irányításával leeresztették a pályáról a vizet. A bombatölcsérektől felszántott Millenáris-pályán az MTE sportolói kubikoltak, hordták a földet, hogy betemessék a tátongó lyukakat. A magyar nép új vezetői mindent elkövettek a sportélet feltámasztásáért, lelkes sportemberek felkutatták a felszereléseket, számba vették a sporttelepeket, toborozták a sportolókat. Hozzáláttunk mi is a pályánk helyrehozatalához. A labdarúgás is éledezni kezdett aléltságából. Hiányos felszerelésben, kopott cipőben megjelentek a kerítés nélkül maradt pályákon az első fecskék, az ifjú labdarúgók, s az idősök is.

A labdarúgással indult el a magyar sport újjáéledése.

1945 elején fuvaros kocsin jártunk edzésekre, a mérkőzésekre. Aztán „motorosítottuk” magunkat: szemet szállító teherautóra kapaszkodtunk fel, hogy kijussunk a pályára. Nehéz volt a háború után az élelmezés is. Otthon szinte kiürült a szekrényünk, mert a ruhaneműt cukorra, zsírra cserélte ki a feleségem. Erősen lefogytam. Az Elektromos játékosai közül néhányan az egyik zuglói csapatba mentek. Velük tartottam én is, a Herminamezei FC csapatába. 1945-ben itt a prémiumot burgonyában, cukorban és babban kaptuk. A HAC később megszűnt és több nagycsapat kezdett érdeklődni irántam. Így a Ferencváros és az MTK is.

Sárosi György dr. titkári teendőket is ellátott a klubjában. 1945-ben, a B-válogatott csapat edzésén azt mondta:

– Nándi, gyere hozzánk a Fradiba...

Sárosi megbeszélte a vezetőkkel, hogy a zöld-fehérekhez megyek. Csak éppen alá kellett volna írni az igazolást. Anyagi gondok is tornyosultak kis családunk felett. Talán állást is tudok majd szerezni, ha a Fradiba kerülök – gondoltam –, miközben a Ferencváros vezetőinek érkezését lestem az Üllői úti klubhelyiség előtt. Velem együtt mások is várakoztak.

A beszélgetők csoportjából megjegyzés jutott a fülemhez:

– Mínek hozzák ide Hidegkút!... Van itt annál jobb csatár is...

Érzékeny voltam, sarkonfordultam. Nem vártam meg a Ferencváros vezetőit.

És meg sem álltam az MTK-ig.

Az FTC-pályáról sértődötten az MTK klubhelyiségébe siettem. A klubhelyiségbe – a Savoy-kávéház félemeleti szobájába. Itt ütötték fel tanyájukat a kék-fehérek. Itt ülészek a vezetők, itt tárgyalták meg az egyesület ügyes-bajos dolgait. A kávéház fölötti szobákban jöttek össze a játékosok. Miközben a labdarúgásról, a csapat újjászervezéséről beszéltek, a szomszédos kártyateremből behallatszott a kis asztalok körül ülők vitája. Biliárdgolyók csattogása adta mindehhez a kísérőzenét.

A klub vezetői elfüggönyözött helyiségben ülészek. Amikor megálltam az ajtóban, tanácsstalanul körülnéztem. Ismerőst kerestem. Örömmel fogadtak, úgy tűnt, mintha vártak volna...

A szakosztály vezetői érdeklődéssel néztek rám. A szavakat kerestem. Mit mondjak, hogyan kezdjem el mondókámat?

Az egyik vezető kíségetett:

– Van kedve az MTK-ban futballozni?

Hallgattam. Egy villanásnyi szünet után, valaki válaszolt helyettem:

– Hogyne lenne... Ez Nándinak minden vágya...

Arrafelé tekintettem. Mosolygós, biztató arc tekintett rám. Mandik Béla, az MTK egyik régi vezetője, a B-válogatott kapitánya beszélt tovább helyettem arról, klasszis csapatba szeretnének kerülni, kiforrott játékosok közé, hogy majd itt erőssége legyek az együttesnek. Mandik a tőle megszokott tréfás hangon ecsetelte képességeimet:

– Nándinak, mint látják az urak, két lába van, s mindkettővel egyformán jól bánt a labdával... Szerény, igénytelen játékos...

És Mandik folytatta tovább áradozását képességeimről. Az MTK vezetői mosolyogva fogadták az eltúlzott konferálást. De Mandik humora átsegített a legnehezebben. Leültem az asztal mellé. Aláírtam az átlépéshez szükséges íratokat. Az eredetileg az FTC-nek szánt fényképeimet átadtam az igazoláshoz.

Igy kerültem a patinás, nagy hagyományokra visszatekintő MTK-ba. Abba a csapatba, amelyben Orth György, ez a legendáshírű csatár nőtt fel világhírű, klasszis játékoská. Ott, ahol nem kisebb nevek szerepeltek a csapatban, mint például Molnár György, Titkos Pál, Sas, Opata Zoltán és az FTC-ből átkerült Schlosser-Slózi Imre.

Nem bántam meg. Örülök, hogy ebben a csapatban kezdtem el azt a pályafutást, amelynek fény- és árnyoldalai ma is élénken élnek emlékezetemben.

Lakás után kellett nézmem. Óbudához nem lettem hűtlen. A Kiscelli úton találtam meg kis családom szerény otthonát. Elég elhanyagolt állapotban volt a lakás. Falat kellett felhúzni, ki kellett festeni a szobát. Szűkös anyagi viszonyaim arra kényszerítettek, hogy lakásunk újjáépítését

„házilag” oldjam meg. Segítettek a barátaim is. Amikor a létra tetején, papírcsáköval a fejemen, ecsettel és vödörrel a kezemben füttyörészve festettem a falakat, úgy éreztem, hogy életem új, derűs szakasza veszi kezdetét.

Valahogy összeszedtünk egy szobára való bútort is.

Az MTK labdarúgó-csapatát is így szedték össze. A csapatépítésben előlről kellett kezdeni mindent. A kék-fehérek régi, híres válogatott játékosai egymás után jelentkeztek. Titkos Pál, Sebes Gusztáv, Markos György, Mándi Gyula nyilván más körülmények között nem gondoltak volna arra, hogy az ő korukban újra borszeges cipőt húzzanak a lábukra. De klubszerezték, a labdarúgás iránti rajongásuk arra indította őket, hogy átmenetileg kisegítsék régi csapatukat. Az akkor még fiatal játékosok – Börzsei, Kovács I, Kovács II, Palatinus és jómagam – fejlődését segítették elő ezek az áldozatkész „öregfiúk”. Nagy tapasztalatuk, lelkeségük ösztönzőleg hatott az ifjabbakra.

Az MTK híres volt szép stílusáról, arról a játékról, amelyet Orthék alapoztak meg a kék-fehér csapatban. Az MTK-t a legszebben játszó magyar együttesnek nevezték a klubon kívül álló szakemberek is. A nemzetközi labdarúgó-életben is nagy megbecsülésnek örvendett a csapat. Az FTC és az MTK vetélkedése a bajnoki címért hosszú évtizedeken át valósággal lendítőkereke volt a magyar labdarúgás fejlődésének. Lapos, pontos adogatások, szellemes húzások, ötlet, szín a játékban – ezek jellemezték az MTK stílusát.

És ezen az úton indult el, a hagyományok útján az MTK új csapata is. Nekem megfelelt ez a játékfelfogás, hiszen adottságaim folytán magam is híve voltam ennek a stílusnak.

A különböző klubok csapataiból hozzánk jött labdarúgóknál más volt a helyzet. Szinte minden játékos más-más stílust képviselt. Ezért az edzőnek nagy fáradságába került, hogy összeszoktassa, közös nevezőre hozza a gárdát.

Eleinte nem ment úgy a játék, ahogyan kellett volna. Döcögött a csapatmunka. Hiába akadt a csapatban néhány olyan játékos, akinek játék-egyénisége megfelelt a hagyományos stílusnak, hiába igyekeztek a többiek alkalmazkodni hozzánk, időnként kiütközött az egyéniségük, megbontották az egységet.

Abban az időben csak az volt a feladatunk, hogy ne essünk ki az NB I-ből. Az időnkénti eredménytelenség azonban aggodalmat váltott ki a szurkolók között. Olyan hangok is elhangzottak, hogy „jól bevásároltak velünk...” Nagyon kellemetlenül éreztük magunkat, hiszen mi a legjobbat akartuk.

Egyesek bennem is látták a hibát. Bizony, abban az időben, a nélkülvölések miatt, erősen leromlottam fizikailag is. Nagy erőre, akaratra volt szükségem ahhoz, hogy a felszínen tartsam magam. A Szeged elleni mér-

közösen például úgy volt, hogy nem szerepelek. De megsérült az egyik csatártársam, így játszottam.

A dac, az akarat olyan nagy volt bennem, hogy gyenge erőnlétem ellenére is két gólt lőttem ezen a mérkőzésen. Ezzel a két góllal győztük le a Szegetet. A hangulat megváltozott. Benn maradtam a csapatban.

HAT HÉT A KÖZEL-KELETEN

1947 elején, a klubhelyiségben kipirult arccal fogadtak játékoskostársaim. Az asztalok felől kiáltások hangzottak:

– Nándi, nagy portyára megyünk!... Tengerre szállunk!... Trópusi sisakot szerezz be sürgősen... Közel-keleti portyára megy a csapat...

Abban az időben, a háború után érthetően nagy izgalmat váltott ki közöttünk a hír, hogy távoli országba, portyára hívták meg a csapatot. Palesztinába, Törökországba.

Készültünk erre a hathetes, élményekben gazdagnak ígérkező útra, amely ismereteinket is tágítja. Az iskolában, gyermekkoromban a földrajz volt a legvonzóbb tantárgyam. Néztem a térképet, gondolataim csapongva követték az idegen, távoli, egzotikus országokról szóló sorokat. Különösen szerettem az útleírásokban gazdag, kalandos regényeket. Hányszor húzódtam a konyhában a téli esteken a kályha mellé, sokszor éltem bele magamat a viharos tengeri utazásba. Becsukva a könyvet, gondolatban folytattam az utat, a kalandokat, amelyeknek már én voltam a szereplője. Az óbudai kisfiú, akinek akkoriban a „Bajzám” grundja, a titokzatos Schmidt-kastély parkja jelentette a rejtelmes világot.

Kétméteres hó takarta Óbuda útjait. Zimankós téli este volt, amikor nekivágtunk a nagy portyának, az élményeknek, amit az óbudai srác annak idején megálmodott.

Köd ülte meg a Keleti-pályaudvar csarnokát, amikor kigördült velünk Románia felé a vonat.

Erősítést kapott az együttesünk, a csatársor ugyanis nem volt elég gólerős, ezért az akkori idők egyik fiatal csatártehetségét, Deák Ferencet kérték kölcsön a SZAC-tól a vezetők. A bohémtermészetű Ferin nagyot ne-

vettünk, amikor megláttuk őt útrakészen a pályaudvaron. Deák bricsesz-nadrágban, csizmával a lábán jelent meg, még csak a vadászfegyver hiányzott a válláról, mert így igazán úgy festett volna, mintha oroszánvadászatra, Afrika őserdeibe készülne.

Nos, kalandokban valóban nem volt hiány közel-keleti portyáinkon.

Az első meglepetés akkor ért, amikor Bukarestben, a pályaudvaron azzal a hírrel fogadtak bennünket, hogy Konstanzából, a fekete-tengeri kikötőből csak egy hét múlva indul a hajónk.

Egy hét a téli, zimankós Bukarestben. Türelmetlenek voltunk. Félünk, hogy berozdásodnak az izmaink, hiszen edzési lehetőségünk nem volt. Edző nélkül vágtunk neki a hathetes portyának. Egyik társunkat, a Nagyváradról az MTK-ba jött tapasztalt csatárt kértük meg arra, hogy lássa el az edzői tisztséget is a csapatban. „Dudus” – így becéztük a roppant szerény, csendes, halk szavú Bodola Gyulát – foglalkozott velünk. Az ő irányításával mozogtunk, tornáztunk a bukaresti hotel folyosóin, míg a szálló vendégei megunták a szökdécselő, futkározó magyar futballisták kerülgetését. A többnyire kora reggeli órákban lezajlott edzésünk kényszer ébresztőnek is beillett a szobájukban még mély álmukban ringatózó vendégek számára. Így hát nem volt más megoldás, mint hogy a hotel szűk udvarán letakarítsuk a havat. Tenyérnyi területen folytattuk az edzést. És vártuk a hajó indulását. A távoli, szinte elérhetetlennek tűnő tengert, a napsütést, a palma- és narancsfákat.

Közben kellemetlen közjáték játszódott le. A hajótársaság akadályokat gördített az utazásunk elé. Most szeretettel emlékezem meg pártfőgónkról, Groza Péterről, Románia akkori miniszterelnökéről. A velünk utazó magyar sportújságíró az egyik nap ugyanis riporton járt nála. Elpanaszolta esetünket és Groza Péter közbenjárására elsimultak az akadályok utazásunk előtt.

Felülhettünk a Konstanzába induló vonatra.

Végre... ezt is megérhettük. A Fekete-tenger felé robogott a pesti játékosokkal a vonat. Bámultunk ki az ablakon. Gyerekkoromban, ha valami ismeretlen helyre vittek szüleim, anyámat mindig faggattam, hogy látjuk-e már a célt, a számomra újdonságot jelentő ismeretlen helyet. Így voltam én most a tengerrel is, a végtelennek képzelt, rejtelmes és csak az útleírásokból ismert víztömeggel. Szemeimmel a ködön át a látóhatárt pásztáztam. Aztán, egyszer úgy tűnt, mintha a felhős égbolt összeolvadna valami szürkéséggel.

Mások is felfedezték.

– Tenger!... Tenger!... – kiáltották.

Más kép merült fel aztán bennem. Arra gondoltam, hogy talán pár nap múlva, ugyanígy vágyakozunk a szárazföld után és boldogan kiáltjuk majd:

– Föld!... Föld!...

Nagy fehér hajó tűnt fel előttünk a mólóhoz simulva. Komoly hajó, a Transsylvania, amely tengeri utunkon hat napig lesz majd az otthonunk.

Átestünk a vámvizsgálaton, elhelyeztük poggyászaikat a kabinokban és utána ismerkedtünk az enyhe hullámok hátán ringatódzó hajóval. Bejártuk minden zegét-zugát. Egymást fényképeztük a parancsnoki hidon. Megnéztük a még nyugodtan szunyókáló gépeket.

Éppen ebédnél ültünk, amikor észrevettük, hogy asztalunkon a pohár csendesen megindul. A hajó mélyén ritmikusan dohogtak a gépek. Mellettem Börzsei Jancsi megszólalt:

– Tengerre magyar!

Nem kísérte nevetés a bemozdást. Csendesen, elég meghatottan fejeztük be ebédünket és a fedélzetre siettünk.

A hajó kapitánya távcsővel a kezében vizsgálta a vizet, a felhőket. Fölöttünk sirályok röpködtek, a tengeri hajók kitartó kísérői. Az étteremből sietve felhoztuk a kenyérmaradékot, a korlátnak dőlve ettük a kedves és ügyes madarakat. Nemsokára minden játékosnak „saját” sirálya volt, azt etette. Aztán elfogyott a kenyér, a sirályok is eltűntek.

A fedélzet lassan benépesedett. Sötétbőrű, egzotikus emberek is feltűntek, sétálgattak körülöttünk. Az egyiknek turbán volt a fején, másinak fez. Mi a hajó farában üttük fel tanyánkat. Figyeltük a hullámok játékát, a hajó mögött uszályként húzódó örvényes csíkot. Az idillikus látványt időnként prózai dolgok törték meg: a hajó szakácsai a tengerbe dobálták a hulladékot. Vacsorára készültek a konyhában.

Börzsei Jancsival álltam a korlát mellett. Néztük a lenyugvó nap sugarainak a táncát a hullámokon és arról beszélünk, hogy milyen nagy dolog ez számunkra. A tengeri utazás, a nagy élményt ígérő portya, amely előttünk áll. S miközben a szél egyre erősödött, a hullámok mind nagyobb magasságra törtek, a hajó szalonjából, szinte az elénk táruló megragadó panoráma aláfestéseként, andalító muzsika hangjai szűrődtek ki. Később megtudtuk, a hajón utazik Ungár Imre, a híres világtalan zongoraművész. „Portyára” megy ő is – koncerteket ad majd Palesztinában. Nyilván most gyakorol „edzi” magát.

Erről jutott eszünkbe, hogy a bukaresti kényszerpihenő miatt nekünk is folytatni kellene a felkészülést. Bodola Gyulához siettünk. Már őt is foglalkoztatta ez a gondolat. Kijelölte a terepet. Néhány perc múlva a hajó utasai meglepődve látták, hogy a magyar futballisták melegítőruhában, tornacipőben futnak le-fel a lépcsőkön. Majd a hajó előterében tornásznak. A sós levegő felfrissítette szervezetünket. Valósággal újjáéledve siettünk az edzés után a zuhanyozóba.

Korán tértünk pihenőre. Egyesek némi aggodalommal vizsgálták az ágyak alatt elhelyezett légtartályokat. A vezetők lefordították a „használati utasítás” szövegét, mit tegyünk, ha szükség lesz ezekre a mentésre szolgáló dolgokra... Mások főpróbát tartottak az ágyukhoz erősített

szíjakkal, derekukra kötötték. Akkor még nem gondoltuk, hogy a hevederek milyen nagy szolgálatot tesznek később.

A kabinok kerek ablakait kinyitottuk. A hullámok verése, a gépek zűmmögése mély álomba ringatott bennünket.

Másnap reggel, kérésünkre, nagyon korán volt ébresztő. Mindenki látni akarta az olvasmányainkból ismert Boszporuszt, a Dardanellákat. Januárt mutatta ugyan a naptár, de minket Ázsia kapujában márciusi szél fogadott. Már a török pilótahajóhoz kötve siklott a keskeny szorosban a hajónk. Megtudtuk, hogy Isztambulban egy-két napig rakodnak a hajóból. Reményünk volt tehát arra, hogy megtekintsük a várost. Bodolának az volt a célja, hogy Isztambulban esetleg pályaedzést is tarthatunk, hiszen erre is szükség volt.

Már közel két napja voltunk Isztambulban, a várost viszont csak a hajó fedélzetéről láthattuk. Mivel átutazó vízumunk nem volt, nem kaptunk engedélyt a kiszállásra. Mintha moziban ülnénk, úgy figyeltük a hajóról elénk táruló képet, Isztambul kikötőjének életét, a daruk munkáját, a rakodópart forgalmát. A házak felett, a dombokon mecsetek és karcsú minaretek körvonalai zárták le a képeslapnak beillő panorámát.

Az időjárás nagyon szeszélyeskedett; tegnap még kiskabátban sütkéreztünk, ma már havazott. A kikötőben, körülöttünk rengeteg hajó vesztegelt. A daruk hatalmas csápjakkal emelték be és ki a hajókból a terhet. Arra gondoltam, hogy a minket szállító hajó „rakománya” sokat jelent. Sokkal többet, mint azt a néhány mérkőzést vagy gólokat, amit majd a pályákon produkálunk. Jelképnek tűnt itt a mi hajónk, ha arra gondoltam, hogy nem is olyan régen talán más rakománnyal volt megrakva. Most békés utasokat, sportembereket szállít, nem öldöklő fegyvereket és katonákat. Nem is jelkép számunkra ez a hajó – maga a valóság.

Béke...

Aztán a Transsylvania felszedte horgonyait, felzúgtak újra a gépek, pezsegni kezdett hajónk körül a víz. A picinyke pilótahajóhoz kötve nekivágtunk a Márvány-tengernek, hogy kijussunk a Földközi-tengerre, s elérjük utunk célját, Haifát.

De addig történt velünk egy és más dolog.

Nyitott ablakok mellett aludtunk. A felső ágyon feküdtem és az egyik este arra ébredtem, hogy vízben úszik a fekvőhelyem. Nem is volt arra szükség, hogy egymást riasszuk. A szomszédos kabinokból is kiáltások ütöttek meg fülünket. Ilyen is:

– Süllyedünk!...

Az ablakon beömlött a víz, a kabin vízben úszott. Ilyen ijedt futballistákat – magamat is beleértve – még nem láttam. Egyesek a légszékrenyek után kutattak. Kitért a pánik, nem tudtuk, mi történt.

Viharba került a hajó. Az emeletnyi hullámok előntötték kabinjainkat. Tombolt a vihar és az utazás örömei, fényei mellett megismertük a tenger

árnyoldalait is. A sportban edzett, szívós játékosok közül különösen a fizikailag fejlettebbek sínylették meg jobban a tengeri betegséget. Azt hittük, már, hogy mi elkerüljük. A hevederrel az ágyunkhoz erősítettük magunkat és ott feküdtünk szürkére vált arccal, vártuk a sorsunkat. Mások dülöngélve a fedélzetre menekültek, a korlátba kapaszkodva, előredőlve kínlódtak.

A reggelinél üresen maradt az asztalunk. A vihar már elvonult feletünk. A sima víz tükrén, szinte incselkedve kacérkodtak velünk a fények. Emlékszem azokra a szavakra is, amelyekkel elindulásunk előtt nyugtatott meg minket a kapitány:

– Ne féljenek, olyan simán hajóznak majd, mintha csak a bukaresti villamoson utaznának...

Az Égei-tengeren, Rhodos után, amikor már átestünk utunk legnehezebbjén, a derék kapitányt emlékeztettem szavaira. Ő mosolyogva tárta szét két karját:

– Uram, a villamoson is érheti baleset az embert...

Tengeri utunk végéhez közeledtünk. Az utolsó este telegrammot hozott a hajóstszt. Első ellenfelünk sürgönyözte, hogy érkezésünk délutánján Tel-Avivban játszunk. A kéthetes fázasztó út, a tengeri „közjáték” után Haifában megviselten léptünk partra. Szerettük volna, ha elhalasztják a mérkőzést, de a vendéglátók közölték, hogy ez lehetetlen, hiszen napokkal ezelőtt elkelt már minden jegy. Haifától autóbuszson tettük meg az utat. Érdekes, új volt körülöttünk minden. Abban az időben forrongott, alakult az élet ebben a vajúdó országban. A legrosszabbkor érkezünk. Palesztinát az angolok tartották megszállva. Kiéleződött a helyzet az arabok és a helybeliek között. Első mérkőzésünkön, Tel-Avivban drótsövényekkel, géppisztolyos katonákkal vették körül a pályát. A közönség meglehetősen tarka volt. Igen sok egyenruhás angol katona között még több burnuszos arab! Tízezren rekedtek künn, többek közt a tőlünk leszakadt egyik vezetőnk is. Nem akarták beengedni. Ő pedig kétségbeesetten magyarázta, kiabált, a mellét ütögette:

– I am the president!... Én vagyok az elnök!...

A rendezők furcsán néztek a felhevült magyarra. Nem tudni, mire gondolhattak. Végül is nagy nehezen beengedték. Bábeli hangzavarban zajlott le portyánk első 90 perce. A kakofonikus áradatból olykor éles csatogás harsant fel. A pálya körül fekvő épületek tetején helyet foglaló angolok kereplővel a kezükben nyilvánították ki egy-egy akció során tetszésüket vagy nemtetszésüket.

Játszottunk Tel-Avivban, Jeruzsálemben, Haifában és kis települések pályáin is.

Elhatároztuk, hogy az egyik napot pihenéssel töltjük. De szálláshelyünkről mintegy tíz percrenyire fekvő kis helységről – Petachtikvából – egymást érték a telefonhívások, küldöttségjárások. Kérlelték vezetőinket,

játsszunk náluk is, nem lesz komoly dolog, csak egy kis uzsonnamérkőzésre hívnak meg bennünket. A vezetők belementek, kirándulunk a szomszédos faluba.

Megérkezésünk után gyanús jeleket észleltünk. Itt láttunk először ebben az országban füves pályát. A nézőtér zsúfolva volt. Ellenfelünk játékosait hatalmas szál arab gyúrta rejtélyes folyadékkal. Egy ingujjas férfi buzgón és harsány hangon, csatakiáltásokkal kísérve, nyilván hasznos taktikai utasításokat adott a helybeli csapat tagjainak.

Arra gondoltam: minek ez a nagy céció ilyen levezető mozgást szolgáló találkozó előtt...

De megnyugtattam magamat, amikor körülnéztem. Ragyogó napsütés, csaknem mindenki narancsot majszol. A pályán gyerekek játszanak a labdával.

A játékvezető azonban sípjába fújt és elkezdődött az uzsonnamérkőzés...

Az ellenfél egyre jobban belelendült. A középcsatár kapura tört. Soly mosi, a kapusunk, kifutott eléje, vetődött a labdára. Összecsaptak. Kapusunk véres fejjel a földön maradt... Utána a középcsatár nyugodtan a kapuba lőtte a labdát.

Jobbszélsőnk rúgást kapott a lábára. Nekünk is erősítenünk kellett. Folyt a harc! S közben egyre több „sebesültünk” lett. Ellenfelünk játékosai úgy harcoltak, mint az oroszlánok, nem kímélték magukat, de minket sem.

Győztünk! Ez volt a portyánk legnehezebb mérkőzése.

Miközben hazafelé, az autóbuszon körülnéztem, s láttam kimerült, bepólyázott fejű társaimat, megtapogattam sajgó sebeimet, arra gondoltam, hogyha ez a találkozó „uzsonnamérkőzés” volt, én akkor többet nem uzsonnázom...

Este a szobámban, a párás levegő nyomásától nagyokat lélegezve, asztalhoz ültem és hozzáfogtam a levélíráshoz. A családomnak írtam.

Megírtam azt is, hogy itt nagyon meleg van. Sok érdekes élményben van részünk, jól vagyunk, de a honvágy egyre jobban erőt vesz rajtunk. Hiányzik az otthon, a megszokott társaság. Óbuda. A Kiscelli út...

SOKOLDALŰSÁG A LABDARŰGÁSBAN

Nem sokkal azután, hogy hazaérkeztünk közel-keleti portyánk-ról, súlyos sérülésen estem át: szárkapocstörést szenvedtem. Fiatalon, különösen kőlyökkoromban, soha nem gondoltam arra, hogy a sérülés milyen következménnyel járhat egy játékos pályafutásában. Vakmerőek voltunk a grondon, valóban nem ismertünk elveszett labdát, összezsaptunk, elterültünk, utána megtapogattuk tagjainkat, s aztán mit sem törődve fájó se-beinkkel, tovább kergettük a labdát.

Az edzők annak idején nem voltak teljesen tisztában a sérülések anatómiájával. Nem jártunk komolyabb kezelésre, nem ismertük azokat a modern terápiás gyógymódokat, amelyekkel ma már rövid idő alatt, eredményesen rendbehozzák a labdarúgó sérülését. A legfontosabb recept a mi időnkben a pihenés, a borogatás volt.

Nagyon ügyeltem arra, hogy elkerüljem a sérülést. Mindenesetre óvatos voltam. Még idejében rájöttem, hogy csak az a játékos sérülékeny, aki nem edz rendszeresen, nem rendelkezik a technika különböző változataival. Mégsem tudtam elkerülni, hogy a portya után szárkapocstörést szenvedjek.

A sérülés lelkileg is letört. Otthon feküdtem és miközben társaim a pályán harcoltak, nekem be kellett érnem azzal, hogy a rádión hallgassam csapatom mérkőzéseit.

A sérülés okozta fájdalom mellett nagy kín volt ez számomra, mert arra is gondoltam, hogy talán soha többé nem tudok teljes értékű játékos lenni; ha fel is gyógyulok, kiesem a csapatból, más tölti be a helyemet.

S miközben az ágyhoz láncolt sérülésem 1947 tavaszán, az egyik nap

közölték velem a fiúk, hogy Bukovi Márton személyében új edzőt kapott csapatunk, aki már be is mutatkozott.

– Végre olyan edzőt kapunk – mondták klubtársaim –, aki majd a hagyományos MTK-stílust újból kialakítja a csapatban...

Bukovi Márton, az FTC volt válogatott centerhalfja Zágrábban élte át a világháború éveit, a híres Gradjanszki edzője volt.

Hetek teltek el és sérülésem már annyira rendbejött, hogy kimehettem az edzésre. Bukovival először a villamoson találkoztam. Néhány társammal haladtunk a pálya felé, amikor az egyik megállónál egy vállas férfi szállt fel.

– Bukovi... – mondták.

Az új edző meglátott minket. Bejött a kocsiba és a fiúk rám mutattak:

– Marci bácsi, ez Hidegkuti...

Bukovi megszorította a kezemet, hosszasan a szemembe nézett. Ezt mondta:

– Én már jól ismerem magát, anélkül, hogy személyesen találkoztunk volna... Sok jót hallottam magáról. Örülök, hogy a játékosom lesz. Nagy munka vár ránk, új csapatot kell kialakítanunk, s a csapatépítésben számítok magára is. Ne csüggedjen a sérülése miatt, fő, hogy rendbejött. Majd a többit bízva csak rám... A jóban, rosszban kitartunk majd együtt...

Azzal leszálltunk. A sérülésem utáni első edzésen csak könnyedén futottam, s amíg a vörös salakon futkároztam, éreztem, hogy Bukovi tekintete sűrűn esik rám.

Bukovi megkövetelte a kemény, rendszeres munkát. Az volt az elve, hogy az a játékos, akinek a labdarúgáson kívül más dolga nincs és sok szabadidővel rendelkezik, idővel elpuhul, tunya lesz, s nem tudja elkerülni a sportszerűtlen életmódot. Ha ilyen esettel találkozott, először szép szóval igyekezett rábírni az illetőt, hogy hagyjon fel helytelen életmódjával. Ha ez sem használt, kihagyta a csapatból, még ha nagy tudású tehetség is volt. Bukovi csak végső esetben nyúlt a legszigorúbb eszközökhöz:

– Fiam – mondta a sportszerűtlen életmódot élő játékosnak – ebben a csapatban, ilyen életfelfogással nem játszhat... Nem gördíték akadályt az elmeneteléhez...

Nem sokkal azután, hogy Bukovi Márton átvette csapatunk edzését, új vidéki játékost is kapott az MTK, Sándor Károly jobbsszélsőt. Tizenöt éve rúgja „Csikar” – így becézik – a labdát a kék-fehérekénél, azóta sok válogatott mérkőzésen szerepelt és a külföldi újságírók is jól megtanulták a nevét.

Emlékszem, kora tavaszi napon állított be ez az alacsony termetű, fekete hajú gyerek a klub kedvenc tanyáját képező eszpresszóba. Künn zuhogott az eső, s arra figyeltem fel, hogy nevetve mutatnak a kis asztalok mellett ülők az ajtóra, amelyen tanácstalanul lépett be a fiú. Csuromvizes volt, kiskabátja teljesen átázott, olyan tétován nézett szét, mintha az őserdőbe

csöppent volna. Az egyik vezető eléje sietett, a karjánál fogva vezette asztalunkhoz. Úgy tűnt, mintha őtig sem tudna számolni, olyan gyámoltalanul látszott. A klubvezető aztán elmesélte, hogy milyen körülmények között szerezte meg az eddig ismeretlen új játékost.

Erősítés után kellett nézni, s egyszer valaki Szegeden járt, s a Szeged melletti Móravárosnak nevezett külső kerület csapatát látta játszani az előmérkőzésen. Feltűnt neki Sándor vakmerő, gyors játéka és tárgyalásba kezdett klubjával, amelynek vezetői nem gördítettek komoly akadályt az MTK-ba való átigazolásához. Másnap a kék-fehérek vezetője, az igazoló lappal a kezében kiment Móravárosba, az ottani vulkanizáló üzembe, ahol Sándor dolgozott. Rövidesen kilépett az udvarra a fiú, mezítláb, munkaruhában. Néhány szó, Karcsi aláírta az igazolást. Megnyugtatta a vezetőt, hogy benne nem fognak csalódni.

Sándor tekintetével új környezetét pásztázta. A kérdéseinkre szűkszavúan felelgetett. Aztán az asztalunkhoz lépett egy újságíró. Néhány adatot kérdezett az MTK új jobbszélsőjétől. Abban az időben válogatott mérkőzésre készült a magyar labdarúgás. Az újságíró megjegyezte, hogy Gallo-wich Tibornak, a szövetségi kapitánynak jobbszélső gondolatai vannak. Az új fiú felfigyelt, s rövidesen kiderült, hogy nem is olyan gyámoltalan, mert az újságíróhoz fordult és öntudatosan mondta neki:

– Tessék csak megírni, nem kell aggódnia a szövetségi kapitánynak, akár három jobbszélső közül is válogathat...

Az újságíró kíváncsian kérdezte: ki az a három szélső?

A vidéki gyerek, aki még meg sem melegeedett a fővárosban, számunkra meglepetést kelteve felelt:

– Az első Sándor, a második Sándor, a harmadik Sándor...

Nem telt el e bátor önjóslás után túl hosszú idő, s Sándor Károly a válogatott jobbszélsője lett. Bár voltak hosszú időszakok, amikor kiesett a válogatottból, mert játékmódorát meg nem értő csatártársak mellé került. De aztán, egészen a mai időkig, kisebb kihagyásokkal, ez a bátor, játék közben önfeláldozó, vérbeli labdarúgó egyik erőssége maradt a magyar válogatottnak is.

Az első bajnoki mérkőzésünkön ugyan még nem nyújtott Sándor elsőosztályú játékot, de mindannyian éreztük, Bukovival együtt, hogy nagy türelem és segítség után azt nyújtja majd, amit a szakemberek várnak tőle.

A Sándorral szemben tanúsított játékosársi türelmünket, hosszú évek múltán felelevenítettem a kiváló jobbszélsőnek, amikor azt tapasztaltam, hogy „Csikar” nem mindig volt türelmes az edzőségem idején az MTK-ba került ifjú játékosokkal. Meg lehet azonban Sándort is érteni átmeneti türelmetlenségéért, hiszen ez a tetőtől talpig futballtól átitatott sportember úgy megy ki minden mérkőzésre, hogy sikert érjen el. A siker azonban nemcsak kívánság kérdése, alaposan meg is kell érte küzdeni és főként,

idő kell ahhoz, hogy egy megfiatalított együttes tapasztalatot szerezzen, beérjen.

Mi nem ismertük a rendszeres, kemény sportmunkát. Régi klubjainkban jórészt magunkra voltunk utalva. Ki-ki, saját belátása szerint adagolta a gyakorlatokat. Lelkiismereti kérdés volt, hogy a játékosok hogyan használták ki az edzésre szánt időt.

Számomra új életet jelentett ez az időszak. Minden edzésnek, az edzés minden órájának, percének megvolt a tartalma. Minden gyakorlatnak – akár gimnasztika, akár erőnléti vagy gyorsaságot és állóképességet fokozó gyakorlatról volt szó – megvolt a célja.

Mint érdekességet említem meg: edzőnk egy különleges játékot – mint kiegészítő sportágat – iktatott az edzésekbe, hacsak rövid időre is. Rugbyztünk! Ez a kemény, jó idegeket, vakmerőséget kívánó játék – mint később kiderült – arra volt jó, hogy bátorságunkat fokozza. Az MTK-t ugyanis „tologatós” stílusú csapatnak nevezték, olyan együttesnek, amelynek tagjaiból hiányzik a keménység, a vakmerőség. Nos, a rugbyvel ezeket az erényeket igyekezett edzőnk beidegeztetni. Nem kevés sikerrel!

Mai fejjel, ha visszagondolok ezekre az edzésekre, úgy találom, hogy Bukovi már abban az időben a maga sajátos elképzeléseit tudományosan dolgozta ki edzési módszereiben. Nagy szó volt ez akkor, hiszen abban az időben tudományos szempontokkal a labdarúgásban csak elvétve találkoztunk.

A mérkőzéseket követő hétfő ebben az időben is a játékosoké volt, azonkívül, hogy a közös fürdő – gőzfürdő, gyúrás – számunkra kötelező. A miénk volt tehát a hétfő. Látszólag senki nem törődött azzal, hogy ezen a napon mit csinál a játékos, mivel tölti, mikor tér pihenőre. Én és még jónéhány társam ezt a napot családomnak szántuk. A kimerítő edzések, barátságos mérkőzések és a bajnoki mérkőzések izgalmas 90 percei alaposan igénybe veszik a labdarúgó teherbírását, s természetes, hogy ennek megfelelően kell beosztania szabadidejét. A hétfő a kikapcsolódást jelentette számunkra, szórakozást a családdal, mozit, színházat, összejöveteleket a barátokkal.

Előfordul olyan eset is, hogy a hétfőt egyes játékosok alaposan kihasználják. Valóban fenéig ürítik az örömek poharát. Az ilyen kilengések – persze – nem maradhatnak visszahatás nélkül. A kicsapongást, a túlzott mértékű italozást még a jó fizikummal rendelkező játékos sem úszhatja meg anélkül, hogy a sportszerűtlen életmód ne ütközzön ki a következő edzési napokon, sőt a bajnoki mérkőzéseken is.

Mi nagyon ügyeltünk arra, hogy a vasárnapi mérkőzések után, még győzelem esetén is, az egyszerű baráti vacsora és néhány pohár bor elfogyasztása után korán lepihenjünk. Hiszen a szervezet a 90 perces idegfeszítő megterhelés során nagyon igénybe van véve. Helytelen tehát, hogy

a mérkőzések utáni órákban igyekeznek egyesek gyorsan bepótolni azt, amit hétközben „kihagytak”.

Kedden komoly erőnléti edzésen vettünk részt. Ezen a napon, az edzések előtt beszéltük meg a vasárnapi találkozó tapasztalatait, hibáit. Ha erre alkalom nyílt, dicséretben sem volt hiány. Szerda a kétkapus edzések napja. Itt különböző változatokban próbálta ki elképzeléseit az edző, már a következő ellenfélre gondolt. Pénteken levezető edzés következett. Ha fontosabb, rangadó jellegű találkozó várt ránk, szombaton déltől is együtt maradt a gárdánk. Nagy sétákat tettünk a környező hegyekben, kikapcsolódtunk idegileg is. A mérkőzésről keveset beszéltünk.

Számomra, úgy tapasztaltam, nagyon kedvező hatással voltak az úgynevezett játékos edzések. Egyszerű, gyermekkorunkból ismert játékokat is iktatott az edzésekbe az edzőnk. Kettős célt értünk el ezekkel a szórakoztató játékokkal: egyrészt vidám hangulatban zajlottak le, derűs színpompákkal élénkítve. Tehát jókedvre is hangolódtunk, miközben a játék sokoldalúan fejlesztette képességeinket. Észre sem vettük, hogy közben mennyit dolgozunk, önfeledten, szórakozva, de verítékezve edzettünk. Csak utána éreztük izmainkban, hogy mennyire igénybe vesz minket a játékos edzés. Fejlődött közben a reflexünk, gyorsaságunk, összpontosító képességünk. A futógyorsaságot, az állóképességet, ruganyosságot és az erőt fokozó gyakorlataink között sűrűn szerepeltek a különböző atlétikai számok. A 20–60 méteres vágta, az iramfutások, a helyből és rohamból végrehajtott ugrások.

A mai futballban, ezt már a labdarúgáson kívül álló is tudja, fontos az atlétikus képzés, a sokoldalúság fejlesztése.

Ebben az időben még általában minden játékosnak azon a helyen kellett végigjátszania a 90 percet, amelyik a posztja. A korszerű támadójáték egyik alapelve viszont, hogy a csatárok sokat változtassák a helyüket, okosan és tudatosan váltsanak, ezzel megzavarják az ellenfél védőit.

Sűrűn előfordult, hogy a labdarúgók edzése egy időben zajlott le az atléták edzésével. Ilyenkor kihasználtuk a jó alkalmat: megkértük az atlétákat, hogy foglalkozzanak velünk. Nemegyszer például Kovács József válogatott futónkkal róttuk a köröket, vagy a sprinterekkel vágtaztunk. A labdarúgóknak, a sportág gyakorlásának jellegzetessége miatt, a lábuk és az alsótestük igen erős, szemben a felsőtesttel. Pedig a kemény, férfias játékokban mily sok hasznát veszi a játékos az összecsapások során, ha a felsőtest izomzata is fejlett. Ennek elérésére a súlylökés, a diszkoszvetés, a gerelyhajítás az ügyességen kívül a kar, a mellkas, a nyak izomzatának a fejlesztésére is kiválóan alkalmas, nem beszélve arról, hogy partdobásnál a dobókészséget is fejleszti.

Magasat is ugrottunk. Emlékszem, hogy ilyenkor néhány játékos elhúzta a száját, mondván:

– Minek a focistának a magasugrás, hiszen mi nem indulunk atlétikai versenyen...

Pedig milyen sok hasznát látja a labdarúgó, ha sokat ugrik magasba. Hányszor kell felmennünk a labdáért, elrugaszkodnunk a földről. És nem kevésbé fontos az is – hogyan huppan, esik le az összecsapások után a földre. Az esésnek megvan a maga külön művészete, hiszen gyakran a rosszul kiszámított esés következtében sérül meg súlyosan a labdarúgó.

A magam részéről csak hálásan emlékezem vissza ezekre az edzésekre. Hogy ne mondjak egyebet: 100 métert abban az időben 11,8 alatt futottam.

Sok újat sajátítottunk el az edzéseken, amelyeket hasznosan alkalmaztunk a mérkőzéseken, sőt a válogatott találkozókön is. Az egymás közti hétközi kétkapus mérkőzéseinken a korszerű csatárjátéknak a változatait is gyakoroltuk. Edzőnk sokszor forgatta fel a csapatot úgy, hogy mindenki máshol játszott, mint eredetileg a mérkőzésen. Ezáltal igyekeztünk megszokni, beidegezni, hogy a helycserés támadásoknál, a váltásoknál ne álljon be zökkenő. Magamról tudom, milyen sokat jelentett fejlődésemben a sokoldalúság, hogy többnyire megálltam a helyemet a csatársor minden posztján. A válogatottban ezért többször kerültem a szélre, összekötőbe, s a középcsatárba is. A mai játékosok tehát, ha találkoznak edzéseiken mesterük ilyen elgondolásaival, ne vegyék tréfának a dolgot.

Előfordult az is, hogy a védők kerültek a csatárok helyére és mi hátramentünk a védelembe. Ennek is megvan a célja: a csatár is ismerje meg a védőmunka fortélyait, s megfordítva: a védők is éljék bele magukat, gondolkodjanak a támadók eszével, akikkel szemben a mérkőzésen az a feladatuk, hogy tartsák fel, szereljék őket.

MÉLYSÉG ÉS FELEMELKEDÉS

Új edző keze alá kerültem. A múlttal szemben rendszeresebbé váltak az edzések. Eddig nem ismertem azt a kemény munkát, amiben részünk volt, a kimerítő edzéseket megsínylette a szervezetem. Bizony, sokszor tört fel akkoriban bennem az aggályoskodás:

– Mire jó ez a sok, kemény, fárasztó edzés? . . .

Ilyenkor elkeseredetten, fáradtan, csüggedten érkeztem haza. Éreztem, hogy nem megy a játék úgy, ahogyan kellene. A feleségem faggatott, mi a bajom, talán valamilyen kellemetlenség ért. Fáradtan toltam el a vacsorát, legyintettem, azt válaszoltam, hogy lassan már itt van az ideje, hogy szögre akasszam a labdarúgó-cipőmet. Feleségem értetlenül nézett rám.

Ez így ment hétről hétre.

Olykor voltak ragyogó tízperceim, utána azonban csak lézengtem a pályán. Csípőre tettem a kezemet, pihentem és pihentem, riadtan néztem körül. Társaim pedig csodálkozva néztek rám. Én pedig úgy éreztem, hogy le kell mennem a pályáról, mert már nem bírom erővel.

Voltak hetek, amikor a mély hullánívölgy után újra felemelkedés következett.

Majd újra jött a mélység . . .

Ebben az időben sűrűn hangzott fel a kiáltás a tribünről:

– Hidegkúti már megint áll a pályán, majd karosszéket viszünk be, hogy leülhessen, mert úgy látszik elfáradt az álldogálásban . . .

Más edző már lecserélt volna, egyszerűen más játékost állított volna a helyemre. Nem így azonban az én edzőm. Bízott bennem. Tudta azt is, hogy nem lustaság, s nem a sportszerűtlen életmód az oka fáradtságomnak, gyenge játékomnak. Jól ismert – tudta, hogy mindenem a futball.

Kereste hát velem együtt, hogy mi lehet a magyarázata visszaesémnek.

Leült velem hosszas beszélgetésre a klub sportorvosával. A kórházi laboratóriumban átestem különböző vizsgálatokon is. S utána újra ott ültem edzőmmel és a sportorvossal az asztal mellett. Az orvos latinul mondta:

– Anaemia ...

Vérszegény vagyok. Az ostrom alatti és a háborút követő hónapok hiányos táplálkozása megtámadta szervezetemet. Más, normális vérképű sportembernek ötmillió körül van a vörösvérsejtje. A mikroszkóp nekem csak 2 800 000 vörösvérsejtet állapított meg. Roppant keveset. Megtalálták az okát annak, hogy miért merülök ki olyan gyorsan, miért nem bírom a 90 percet.

Leromlott szervezettel és idegzettel sötét gondolatok ébredtek bennem. Arra gondoltam, hogy be kell fejeznem labdarúgó pályafutásomat. El kell búcsúznom a legkedvesebb szórakozástól, amelyért oly sokat áldoztam. Búcsút kell vennem a labdarúgástól éppen akkor, amikor új szépségeit tárja ki előttem.

Hogy mit jelent ez: a vérbeli sportemberek tudják a legjobban. Rémisztett ez a gondolat, s mivel kevés ellenállással rendelkeztem lelkiileg is, valószínűleg összeroppantam.

De ott állt mellettem a feleségem. Hányszor öntött belém lelket, hányszor vigasztalt, amikor – mint utólag megtudtam – ő sem bízott már abban, hogy belőlem újra egészséges, használható labdarúgó váljak.

És ott állt mellettem az edzőm, a sportorvos. Megmagyarázták, hogy ma már a vérszegénység is gyógyítható betegség, ha betartom az edzőm és orvosom utasításait.

Megkezdődött a küzdelem az anaemia ellen.

Azzal kezdődött, hogy friss vérre, vérátömlesztésre került sor.

A Sportkórházba kerültem. Ápolónők vettek körül és orvosok. Elterjedt a hír a kórházban:

– Az egyik labdarúgónak fél liter vérre lenne szüksége ...

Itt éreztem igazán, hogy milyen nagy erőt jelent az emberi szolidaritás. Itt győződtem meg arról, hogy mennyire megbecsülik a sportembereket, azokat, akik a szórakozáson kívül a sportkultúra fejlesztésében is szerepet vállalnak. Nem tudták, hogy kinek kell a vér, de a hír elterjedése után ismeretlen betegekkel telt meg az előszoba, egymásután jelentkeztek a véradók.

Nem mindegyik vér alkalmas átömlesztésre, vércsoportok szerint alkalmazzák a véradást. S az én vércsoportomnak megfelelő egyelőre nem akadt.

Aztán, az ágyam elé lépett egy csinos, szőke ápolónő. Az orvosnál érdeklődött, hogy nekem kell-e a vér. Majd miután megtudta, hogy én szorulok vérvételre, leült a székre, egyszerűen kijelentette:

– Nézzék meg, hogy az én vérem alkalmas-e arra, hogy Hidegkuti kapjon belőle...

Úgy mondta ezt, mintha csak arról lenne szó, hogy odahaza pillanatilag kifogytunk a zsírból és ő átmege a lakására és kölcsönad háztartásunknak fél kiló zsírt.

Hálásan néztem rá. Ő biztatólag intett felém, hogy nézzek csak félre, amíg az ő vénájába beszűrjék a tüt.

Megtörtént... Észre sem vettem, amikor véradóm kiment a szobából, csak jóval később köszönhettem meg neki emberiségét.

Szívem minden melegével gondolok most is erre a kedves, áldozatkész asszonykára. Sokszor jutott eszembe később is, amikor nagy csatákat vívtunk külföldön a válogatottban és nekem jól jött ki a lépés. Eszembe jutott akkor is, amikor az egyik válogatott találkozóon, a II. félidőben álltam be a csapatba, s a mérkőzés után így írt rólam az egyik újság:

„Hidegkuti beállítása friss vérkeringést vitt be a játékba...”

Friss vérkeringés...

Milyen egyszerűen hangzik most, amikor már csak az emlékezés távlatából nézek vissza életem e válságos idejére.

Májinjekciókkal is felerősítettek. Sokat kellett pihennem.

Nem hagytam el magamat.

Megkönnyebbülve tapasztaltam, hogy fejfájásaim lassan elmaradoznak, kezdtem a kezelés jó hatását érezni, táplálkozásom is célszerűbb lett. Meghíztem, éreztem, hogy nemsokára újra edzésbe állhatok.

Az edző és sportorvos „különleges” edzési tervet dolgozott ki számomra. Mint valami patikusok, óvatosan adagolták az edzések gyakorlatait. Ezeket az edzéseket nagy akarattal és fegyelmezetten végeztem. Emellett otthon korán reggel, az ébredés után tízpercet tornásztam, nyitott ablak mellett, télen is. Páros és váltogatott karkörzések, fejkörzés, nyakhajlítások, törzshajlítások, lábgyakorlatok, felugrások, fekvőtámaszban végrehajtott gyakorlatok, húzódzkodás és légzőgyakorlatok szerepeltek a kora hajnali órákban tartott tornaedzések műsorában. Sokszor csak úgy döngött alattam a padló és feleségem később mesélte, hogy az alattam lakók „ébresztőórának” is használták reggeli gyakorlataimat. Amikor meghallották felettük a döngéseket, ugrálásokat, így szóltak:

– Lassan már fel kell kelnünk, mert Hidegkuti elkezdte a tornát...

Korommal is harcoltam, nemcsak a lassan gyógyuló betegséggemmel, a vérszegénységből eredő legyengüléssel. A labdarúgók korai öregedéséről sokszor beszélgettem Bodola Gyulával, az egyik idős labdarúgótársammal, aki példamutató sportszerű életén kívül valóságos órarend szerint igyekezett jó erőben, ruganyosan, frissen tartani magát. Megtanultam tőle, hogy a kemény sportmunkát végző sportembernek legalább nyolc órát kell aludnia. Idegeim is rendbejöttek a „Bodola-féle” váltakozó hőmérsékletű zuhanyozásoktól.

Sokat sétáltam abban az időben a friss levegőn, a környező hegyekben, a Rózsadombon is, amelynek útjait pénzheszedő koromból is jól ismertem. Elolvastam sok tudományos cikket, amelyekben a sportemberek pályafutásának meghosszabbításáról írtak a szakemberek.

Erőm, önbizalmam fokozódott. Sor került aztán arra is, hogy újra átvehettem helyemet a csapatban. A bajnoki mérkőzéseken hétről hétre javult a formám.

Biztosabban töltöttem már be szerepemet az együttesben, mint azelőtt. Az összecsapások során nem nyomtak el, a testtel való szabályos játék is jól ment már, s eljött az idő, hogy 70–80 percen át is végig álltam az iramot, holott azelőtt csak 20–25 percig bírtam erővel és tüdővel.

Valósággal újjászülettem!

Így jött el az idő, hogy 1948 júniusában a válogatott szakemberei beállították a Románia elleni B-válogatottba, mint balszélsőt. Bukarestben került sor erre a találkozóra; az A-válogatottak Budapesten mérték össze erejüket. Újra azzal büszkélkedhettem, hogy – ha csak a B-csapatban is – magamra húzhatom a címeres mezt. Nagy boldogság és egyben aggályoskodás is lett úrrá rajtam. Amikor a vonat Románia csodás vidékén vitt bennünket Bukarest felé, sokat tépelődtem: mi történik, ha újra visszaesem, ha nem váltom be a belém helyezett bizalmat. Volt olyan pillanatom is – emlékszem Sinaján, ezen a vadregényes, hegyektől körülvett üdülőhelyen, ahol pár percet állt velünk éjjel a vonat –, hogy azon töprengtem, arra akartam magamat elhatározni: nem megyek tovább, nem utazom a csapattal, itt maradok, semhogy csalódást keltve esetleg gyenge játékkal befolyásoljam az együttes teljesítményét.

Öt percet állt a gyorsvonat Sinajában. Üres volt az állomás peronja. Csendesen leszálltam, a sötét éjszakában csak fenn a hegyekben pislákoltt néhány lámpácska és az égbolton a milliárdnyi csillagtenger. A hálókocsink függőyei lehúzva, benn mély álomba merültek a fiúk. És én ott álltam tépelődve a kocsni mellett melegítőruhában.

A kalauz már jelezte a vonat indulását, s amikor meglátott engem, sietve hozzám lépett és valósággal feltuszkolt a mozgó vonatra. Csendesen lefeküdtem, de hosszú ideig nem jött álom a szememre.

Mi lett volna, ha nem tol fel a vonatra a román kalauz? ... Ha ott maradok?

Bukarest népe szeretettel fogadta a B-együttest. A szép Hotel Athene Palaceban szállásoltak el bennünket. Sokat sétáltunk a fejlődő román fővárosban, meglátogattuk Snagovot, ezt a pazar környezetben fekvő üdülőt, amely később a román sportolók edzőtáborá lett. Csónakáztunk a sima tükrű tavon, a szép táj, társaim figyelme és biztatása egyensúlyba hozta lelki világomat és már nagy bizakodással néztem a mérkőzés elé.

A balszélen helyezkedtem el, vártam a sípjelre. Szemben velem Dragan, a jobbhátvédem hosszasan mustrált, felmért, farkasszemet néztünk egy-

mással. Gondoltam, hogy nehéz dolgom lesz, hiszen Dragan a román futball egyik komoly tehetsége volt abban az időben. 3 : 0-ra győztünk. A mérkőzés után, amikor beléptünk a hotel ragyogó előcsarnokába, a portás sietve jött elénk, jelezte, hogy Budapest keresi a magyar vezetőt. Gallo-wich Tibor, az A-válogatottunk szövetségi kapitánya hívta Mandik Bélát, B-együttesünk kapitányát.

Ott álltam a telefonfülke mellett, s végighallgattam, mit mond a mérkőzésről kapitányunk. Az A-csapat kapitánya nyilván azt kérdezhet-e először, milyen eredményt értünk el, mert Mandik boldogan sóhajtott a telefonba:

– Három nullra győztünk...

Most Pesten az a kérdés hangozhatott el, hogy ki lőtte a gólokat. Bukarestben, a fülke mellett hallottam:

– Mind a három gólt Hidegkuti, a balszélső lőtte. – Mandik sietve hozzáfűzte. – De Nándi nem a szélről rúgta a gólokat!

Valóban, mind a három gólt a középről lőttem. Beleéltem magamat abba a felfogásba, amelyet a klubcsapatunk edzésein, az egymás közti mérkőzéseken idegeztünk be, hogy a csatár ne ragaszkodjék szigorúan eredeti helyéhez, mozogjon, váltson, zavarja az ellenfél védőit.

Így történt. Dragan szinte az egész 90 perc alatt engem keresett. Jobbhátvédemet sokszor úgy húztam magammal, mint a mágnes, de mikor újra mellettem állt, más helyen tűntem fel a következő pillanatban.

A mérkőzés után a kezembe került az egyik román újság, lefordították a rólam szóló bírálatot. A Romania Libera c. lap tudósításában többek között állt:

„Hidegkuti mellett Dragan csak »szabadúszó« volt...”

Én is szabadúszónak képzeltem magamat a mérkőzés után. Szabadúszónak, aki előtt újra nyitva áll a korlátlan lehetőségek kapuja a labdarúgásban.

Hálás szívvel gondoltam azokra, akik nem hagytak cserben súlyos válságomban, kitartottak mellettem, biztattak, gyógyítottak injekciókkal és türelmes, megértő szavakkal.

És ott a fényes bukaresti hotel előcsarnokában, az újságárus pavilon-jához siettem. Levelezőlapot vásároltam és megírtam a budapesti kórház ápolónőjének, veradómnak:

„A nekem adott vérével becsületesen gazdálkodtam... Még egyszer köszönöm az áldozatát...”

Utána kritikus idő következett számomra. Gyógyulásom biztos úton haladt, de a kihagyott edzések még jó darabig éreztették hatásukat. Varsóban, a lengyelek elleni 6 : 2 egyik szereplője voltam, ugyancsak tagja voltam az Ausztria válogatottját 2 : 1 arányban legyőző csapatnak. Lengyelország és Ausztria ellen a jobbösszekötőben szerepeltem.